

Riksdagens protokoll

1994/95:47

Onsdagen den 21 december

Kl. 9.00 – 12.12

Protokoll
1994/95:47

1 § Val av valprövningsnämnd

Talmannen meddelade att till kammaren hade inkommit protokollsutdrag från valberedningen avseende val av ordförande och ersättare för ordföranden i valprövningsnämnden.

Vidare hade överlämnats gemensamma listor för val av sex ledamöter och sex suppleanter i valprövningsnämnden. En promemoria med föreslagna namn hade utdelats till kammarens ledamöter.

Företogs val av ordförande och ersättare för ordföranden i valprövningsnämnden.

Enligt ett enhälligt förslag av valberedningen valdes, för tiden till dess nytt val skulle äga rum, till

ordförande i valprövningsnämnden
regeringsrådet Lars Tottie

ersättare för ordföranden i valprövningsnämnden
justitierådet Staffan Magnusson

Företogs val av sex ledamöter och sex suppleanter i valprövningsnämnden.

Sedan den gemensamma listan godkänts av kammaren befanns följande personer, för tiden till dess nästa val skulle äga rum, valda till

ledamöter i valprövningsnämnden
Kurt Ove Johansson (s)
Sten Olsson, kanslichef
Håkan Winberg, hovrättspresident
Ulla Pettersson, f. d. riksdagsledamot
Björn von Sydow (s)
Birger Hagård (m)

suppleanter i valprövningsnämnden
Lena Sandlin (s)
Pär-Axel Sahlberg (s)

Jerry Martinger (m)
Sivert Carlsson (c)
Tore Claeson, f.d. riksdagsledamot
Ylva Annerstedt, f.d. riksdagsledamot

2 § Val av ledamöter i Europaparlamentet

Företogs val av tjugotvå ledamöter i Europaparlamentet.

Sedan den gemensamma listan godkänts av kammaren befanns följande personer, för tiden från Sveriges anslutning till Europeiska unionen till dess de företrädare för Sverige i Europaparlamentet som utsetts i det första allmänna valet tillträtt sina uppdrag, valda till

ledamöter i Europaparlamentet

Maj-Lis Lööv (s)
Maj Britt Theorin (s)
Margaretha af Ugglas (m)
Axel Andersson (s)
Yvonne Sandberg-Fries (s)
Per Stenmarck (m)
Inga-Britt Johansson (s)
Karl Erik Olsson (c)
Bengt-Ola Rytting (s)
Ivar Virgin (m)
Hadar Cars (fp)
Reynoldh Furustrand (s)
Bengt Hurtig (v)
Jan Andersson (s)
Karin Falkmer (m)
Per Gahrton (mp)
Kristina Persson (s)
Birgitta Ahlqvist (s)
Charlotte Cederschiöld (m)
Holger Gustafsson (kds)
Tommy Waidelich (s)
Karin Starrin (c)

3 § Val av ledamöter och suppleanter i EU-nämnden, m.m.

Företogs val av sjutton ledamöter i EU-nämnden.

Sedan den gemensamma listan godkänts av kammaren befanns följande personer, för riksdagens innevarande valperiod, valda till

ledamöter i EU-nämnden

Berit Löfstedt (s)
Bo Bernhardsson (s)
Lars Tobisson (m)
Johnny Ahlqvist (s)
Sinikka Bohlin (s)
Per Unckel (m)
Monica Öhman (s)
Börje Hörnlund (c)
Nils T Svenson (s)
Göran Lennmarker (m)
Lars Leijonborg (fp)
Anita Persson (s)
Kenneth Kvist (v)
Georg Andersson (s)
Gun Hellsvik (m)
Birger Schlaug (mp)
Mats Odell (kds)

suppleanter i EU-nämnden

Sören Lekberg (s)
Berit Oscarsson (s)
Jan Sandberg (m)
Hans Karlsson (s)
Anita Johansson (s)
Carl G Nilsson (m)
Göran Magnusson (s)
Helena Nilsson (c)
Catarina Rönnung (s)
Chris Heister (m)
Isa Halvarsson (fp)
Ronny Olander (s)
Bengt Hurtig (v)
Britt Bohlin (s)
Gustaf von Essen (m)
Gudrun Lindvall (mp)
Ingrid Näslund (kds)

EU-nämnden kallades till konstituerande sammanträde i bostadsutskottets plenisal omedelbart efter plenum.

4 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 15 december.

5 § Ny riksdagsledamot, m.m.

Upplästes och lades till handlingarna följande från valprovsningsnämnden inkomna

Berättelse om granskning av bevis för riksdagsledamot, m.m.

Till valprovsningsnämnden har från Riksskatteverket inkommit bevis om att Karin Pilsäter (fp), Tullinge, utsetts till ny ledamot av riksdagen fr.o.m. den 1 januari 1995 sedan Bengt Westerberg (fp) avsagt sig sitt uppdrag som riksdagsledamot. Från Riksskatteverket har också inkommit nya bilagor till tidigare utfärdade bevis för ersättare för riksdagsledamöter.

Valprovsningsnämnden har denna dag granskat beviset för den nye ledamoten och de nya bilagorna till bevis för ersättare och därvid funnit att de blivit utfärdade i enlighet med 15 kap. 1 § vallagen.

Stockholm den 20 december 1994

Lars Tottie/

Sven-Georg Grahn

6 § Meddelande om svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 1994/95:28

Till riksdagen

Beträffande interpellation 1994/95:28 av Kristina Svensson (s) om den svenska ESK-politiken får jag meddela att jag inte kan besvara denna inom föreskrivna fyra veckor. Skälet härtill är utlandsresor sammanfallande med interpellationsdebatter. Jag kommer att besvara interpellationen den 19 januari 1995.

Stockholm den 12 december 1994

Lena Hjelm-Wallén

Interpellation 1994/95:46

Till riksdagen

Beträffande interpellation 1994/95:46 av Widar Andersson "Åtgärder mot den grova kriminaliteten" får jag meddela att jag inte kan besvara denna inom föreskrivna fyra veckor på grund av arbetsbelastning.

Jag kommer att besvara interpellationen den 12 januari 1995.

Stockholm den 15 december 1994

Laila Freivalds

Föredrogs och hänvisades
Motion
1994/95:L20 till lagutskottet

8 § Partiledardebatt

Partiledardebatt

Anf. 1 CARL BILDT (m):

Fru talman! Vi har i dag att summera hösten 1994, en politiskt händelserik höst som i efterhand kommer att minnas för framför allt två saker, tror jag.

Den första är – det är alldeles självklart, för huvuddelen av oss i denna riksdag – positiv: Det var hösten då Sverige äntligen och slutgiltigt bestämde sig för att ta det stora steget in i det stora europeiska samarbetet, att ge Sverige och oss alla rösträtt i det europeiska samarbete som kommer att betyda så mycket för fred och utveckling i vår del av världen.

Kring den frågan kom också många, inte minst vi partiledare, att utveckla ett konstruktivt och bra samarbete trots många meningsmotsättningar i övrigt. Innan jag går in på bataljerna i övrigt vill jag passa på att framföra ett tack, inte minst till Ingvar Carlsson, för ett bra samarbete i en fråga där vi trots en del skilda meningar kunde förenas och göra en del som jag tror var bra för landet.

Det andra som denna höst kommer att minnas för är däremot enligt min mening mindre bra. Detta var hösten då Sverige försökte vända om och slå in på en politisk väg som bara kan leda tillbaka. Vi har fått massiva skattehöjningar på allt och på alla. Vi har fått dogmatiska återställare på ett sätt som nog få fullt ut hade väntat. Men än allvarligare än så: Vi har fått en politik som inte ens själv har gjort anspråk på att ha perspektiv eller framtidsinriktning.

Det är vägen tillbaka. Det vi har sett denna höst i detta avseende är en i ordets egentliga bemärkelse reaktionär politik. Man har inte fört fram några egna idéer, men man har dogmatiskt vänt sig mot de idéer som vi företrädde om förnyelse och förändring under den föregående mandatperioden. Därtill företräder man en konfrontationslinje som strider mot vad som har sagts tidigare.

Jag är inte den som skall lägga mig i detaljerna i den diskussionen, men jag noterade att efter det att man summariskt avvisat den möjlighet till regeringssamarbete över blockgränserna som en gång faktiskt fanns, fann man en snäll satellit i fru Schyman och hennes salongslängande f.d. kommunister. Det är denna rödröda reaktion som har kommit att styra politiken i Sverige denna återställarhöst 1994.

Jag skall inte säga att den situation som vi lämnade över inte innefattade problem och utmaningar. Så var det förvisso. Men i viktiga hänseenden var och är det fortfarande en situation med mycket stora möjligheter.

Jag talade i våras under valrörelsen om att vi hade en möjlighet till en gyllene period för Sverige. Efter krisen var det mycket som var på väg åt rätt håll. Sedan förra året har läget på arbetsmarknaden kontinuerligt förbättrats. Vi har gått mot och vi går fortfarande mot en lägre arbetslöshet och högre sysselsättning.

Sedan förra året har också underskottet i statsfinanserna börjat minska efter alla de problem vi har haft. Med den förstärkta sparplan som diskuterades och beslutades här i riksdagen i våras, med en god tillväxt i ekonomin och med det förtroende som leder till sänkta räntor fanns det mycket goda möjligheter att stabilisera statsskulden till senast 1998.

Det var en situation med möjligheter. För tre år sedan övertog vi en ekonomi i fritt fall – kraftigt stigande arbetslöshet, snabbt ökande underskott och dramatiskt fallande produktion. Regeringen Carlsson har däremot denna höst övertagit en ekonomi i tydlig uppgång med kraftigt sjunkande arbetslöshet, snabbt fallande underskott och dramatiskt ökande produktion.

Vår långsiktiskris i Sverige har till stor del varit en kris i tillväxten. Under 20 år har vi halkat efter och inte förmått att värna och vidareutveckla basen för vår välfärd. Vi kom nu in i den stora krisen i början på 90-talet. När vi lade upp den ekonomiska politiken sade vi att vi långsiktigt måste skapa bättre möjligheter för tillväxt, jobb och välfärd i Sverige. Till mitten av 90-talet måste vi ha uppnått en tillväxt som motsvarar genomsnittet i Europa för att under andra hälften av 90-talet kunna befinna oss i den övre delen. Vi skall inte halka efter utan ta igen och bli bäst igen. Det skall vi vara. Om vi klarade det, så kan vi klara mycket annat. Om vi inte klarade det, skulle vi förr eller senare komma att stå där med krisen igen. Det krävdes åtgärder.

Vi vidtog en del åtgärder. Det var inte helt lätt mitt i det arbetslöshetens stålbad som Kjell-Olof Feldt hade talat om. Det krävdes att politiken fortsatte och att den inte gick snett.

I partiledardebatterna i höstas, omedelbart efter den tämligen perspektivlösa regeringsförklaringen, varnade jag för att den s.k. Perssonplanen skulle visa sig vara en pytteplan i förhållande till de problem som vi måste ta oss an för att göra den gyllene perioden till en reell möjlighet. Jag sade att förr eller senare – snarare förr än senare – måste även ni socialdemokrater inse att det handlar om att spara på utgifterna om vi skall klara det här. Jag sade att det avgörande är att regeringen snabbt presenterar en ekonomisk politik som har en sådan trovärdighet att räntorna omedelbart skulle börja röra sig neråt. Förutsättningarna var goda i och med resultatet av folkomröstningen.

Nu har det under hösten visat sig att våra farhågor tyvärr var riktiga och att regeringens förhoppningar var felaktiga.

I går kom OECD med sin rapport. Det måste ha varit en kalldusch. Jag hörde att finansministern försökte klara sig på en presskonferens genom att säga att han inte hade läst rapporten. Jag hoppas att han har läst den nu. Om inte annat bör han ägna helgen åt den.

OECD-rapporten visar på konsekvensen av en politik där man massivt höjer skatter. Därmed dämpas tillväxten, förtroendet minskar,

räntorna ligger kvar på en hög nivå och statsfinanserna klaras inte av långsiktigt. Vi kan säga att det är en hotbild, men det är en hotbild som har ökat i realism genom den politik som har bedrivits under denna höst. Vad man har åstadkommit i den ekonomiska politiken är enbart höjda skatter på så gott som allt och alla.

Den i gårdagens ekonomisk-politiska debatt här i riksdagen osedvanligt pompösa herr Persson och den snälla satelliten Schyman har "dunkat igenom" skattehöjningar på 55 miljarder kronor. Det är inte bara svenskt rekord, det är sannolikt världsrekord i skattehöjningar på så kort tid.

Ingvar Carlsson skickade i valrörelsen brev till väljarna. Det var snällt gjort av honom. Han skrev: Vad skulle vi ha för intresse av att chockhöja skatterna? Det ger varken fler jobb eller bättre ekonomi för Sverige totalt sett.

Jag håller fortfarande med om vad Ingvar Carlsson skrev till väljarna i valrörelsen. Om man chockhöjer skatterna leder det varken till fler jobb eller bättre ekonomi för Sverige totalt sett. Just detta har Ingvar Carlsson gjort. Han har chockhöjt skatterna långt mera än han vågade tala om. Konsekvenserna framgår av OECD:s rapport – lägre tillväxt, högre räntor och en bekymmersam situation som måste hanteras och som man denna viktiga höst har missat att ta tag i på det sätt som man måste göra.

Perssonplanen var en pytteplan. Det blev en felaktig vridning av politiken genom alla skattehöjningar. Nu sitter man där – om jag har förstått tidningsuppgifterna rätt – och diskuterar besparingar av olika slag. Det är bra. Men det kanske inte hade skadat om ni hade fört en del av den diskussionen även under den tidigare mandatperioden.

För tre år sedan var den stora avgörande frågan i denna kammare om regeringen skulle få igenom sitt förslag om att inte höja barnbidraget. Det motsatte sig socialdemokrater och nydemokrater. Nydemokraterna är saliga i åminnelse, åtminstone i politisk bemärkelse. Det här hotade välfärden. Nu skall barnbidragen sänkas. Det är en scenförändring som heter duga i den politiska debatten. Konsekvens är förutsättning för förtroende i politik. Inkonsekvens leder förr eller snarare till bristande förtroende.

Det behövs besparingar. Vi har alla ett ansvar för landets ekonomi. Vi moderater har lagt fram ett förslag här i kammaren om besparingar på 73 miljarder kronor. Det skulle väl vara underligt om ni inte lyckades finna 20 av dem som ni skulle kunna svälja.

Låt mig innan min taletid är slut säga att ni inte skall förvänta er att vi skall ställa upp på en politik som i avgörande hänseenden leder fel. När jag nås av uppgifter via media om att det ni tänker göra är att ta bort karensdagen och sänka barnbidraget, vill jag bara säga att ni nog får leta upp någon annan som tycker att den kombinationen är bra. Den leder faktiskt fel. Den kostar, när det gäller karensdagen, mycket mera samhällsekonomiskt och förr eller senare även statsfinansiellt, än vad ni sparar på att sänka barnbidragen.

En sänkning av barnbidraget kan vara en nödvändighet, men det är inte bra. När man förändrar karensdagen leder det fel i varje tänkbart

hänseende. Ni har missat denna höst. Det blev skattehöjningar, en röd-röd reaktion och en dogmatisk återställarpolitik. Ni har missat möjligheterna att komma på rätt kurs. Nu skall ni försöka en gång till. Se då till att ni tänker efter före – annars kan slutet komma ganska snabbt. (Applåder)

Anf. 2 OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Statsministern sade sig i regeringsförklaringen vilja göra sitt yttersta för att åstadkomma ett nytt samarbetsklimat i Sverige – i riksdagen, på arbetsmarknaden och mellan enskilda medborgare. Nu är det dags för en första revision av de uttalandena. Jag måste erkänna att den socialdemokratiska regeringen har lyckats. På 75 dagar har ni lyckats med att skapa ett helt nytt samarbetsklimat i riksdagen. Det samarbetsklimatet kallas konfrontation, men det är utan tvekan helt nytt. Det är en fantastisk prestation på så kort tid.

Inte nog med det, ni har t.o.m. lyckats bli en samarbetsregering, som ni lovade. Gudrun Schyman är nu ordentligt inne i samarbetet. Man kan säga att hon är inne men ändå ute. Av sitt ursprungliga mandat på 45 % från folket och 6 % från Gudrun Schyman har Ingvar Carlsson och Göran Persson skapat en folkfront på 51 %. Det räcker ju.

Av Bildts rödgröna röra syns inte ett spår, inte heller av ett Folkparti-samarbete. Säg vad man vill om Gudrun Schyman, men inte är hon grön.

Folket hade sagt sitt, och litet överraskningar får man räkna med. Det kunde vi höra när Carl Bildt läste från Ingvar Carlssons brev till väljarna. Men överraskningarna var inte slut med detta. Den förra regeringen hade förhandlat fram ett avtal med den europeiska unionen. Hur svenska folket skall njuta dess frukter framgick också av EU-propositionen. Regeringen bestämde sig för att följa avtalet med EU, men inte med svenska folket. Stöden till jordbruket och regional utveckling nobbades – i preciserad form först efter folkomröstningen för säkerhets skull. Vänsterpartiet hängde med på det mesta. Det nya samarbetsklimatet hade nu vidgats till "enskilda medborgare", helt i enlighet med regeringsförklaringens ord.

Nästa förändring av samarbetsklimatet gäller uppenbarligen arbetsmarknaden. Genom 35–40 miljarder kronor i höjda skatter på arbetskraften har parterna fått en helt ny samarbetsgrund. Hur klimatet slutligen blir återstår att se i avtalsrörelsen. Men samarbetsklimatet på arbetsmarknaden har onekligen fått ett stimulerande inslag.

Hur kunde allt detta ske som en följd av valet? Jo, det beror på en fiffig innovation som kallas öppet mandat. Ett öppet mandat är just öppet, dvs. det kan användas hur som helst, när som helst – oavsett Perssonplanen – och tillsammans med vem som helst.

Numera är detta öppna mandat också Vänsterpartiets egendom. Överraskningarnas tid är säkert inte förbi. Men det är samtidigt svårt att förstå varför Perssonplanen presenterades under en andlös bevakning från medierna på kvällen den 19 augusti. Det räcker ju med ett öppet mandat; det har inga gränser.

Sveriges barn har nu fått en antydning om vad detta kan innebära för dem. Det blir kanske sänkta barnbidrag och en försämrad föräldraförsäkring, och det blir definitivt inget vårdnadsbidrag. Hur det blir med ålderdomen är svårare att se. De svenska företagen vet redan att det blir högre skatter, försämrade villkor och krångligare regler. De svenska regionerna vet. De svenska jordbrukarna vet. Hela Sverige skall inte leva. Det öppna landskapet skall förbuskas och beskogas.

Arbetet för att sanera Sveriges ekonomi måste självfallet drivas vidare. Räknan måste ovillkorligen pressas ned, och nya jobb måste tillskapas, men en hållbar tillväxt förutsätter en respekt för medborgarna och naturen och att hela Sveriges resurser utnyttjas. De 65 miljarder som finanskrisen har kostat skattebetalarna kan vara en källa att ösa ur. De måste, som Centern krävde före valet, återföras till statskassan i planerade former. Det är konstruktiv oppositionspolitik. Än så länge har vi inte sett så mycket från regeringens sida.

Fru talman! Det finns tydliga inslag av "nyspråk" i socialdemokraternas av retorik fyllda regeringsförklaring. Den vill jag nu ägna mig åt. Orden får plötsligt en ny och annan innebörd än vad vi är vana vid. Låt mig ge några konkreta exempel.

Det sägs i regeringsförklaringen att näringspolitiken skall utformas "så att företagen ges goda villkor att investera och expandera". Goda villkor kan tydligen vara arbetsgivaravgiftshöjningar, med belopp som motsvarar 30 000 nya jobb om summan i stället används för nyanställningar.

Centern säger nej till förlamande avgiftshöjningar för företagen. Statsfinanserna måste saneras utan att nya jobb motverkas.

Enligt regeringsförklaringen skall "särskild hänsyn tas till småföretagen". Man får anta att det gäller arbetsrätten. Därav fick vi det återställarförslag som innebär mer krångel, mindre flexibilitet och mer ombudsmannamakt över småföretagen. Detta kallas särskild hänsyn.

Centern tog politisk strid för enklare och bättre villkor för småföretagen före valet 1991. I regeringsställning genomförde vi en balanserad förändring av arbetsrätten. Centern beklagar att regeringen inte tror att företagen på ett ansvarsfullt sätt kan hantera de förenklingar som genomfördes.

Enligt regeringsförklaringen skall Sverige "ligga i frontlinjen i forskning och utveckling". Samtidigt går drevet efter de forskningsmedel som fyrtiparegeringen anslag när löntagarfonderna avvecklades. Inte på något område har regeringen lagt ner så stor tankemöda som när det gäller att avlösa forskarvärlden resurser. Enligt regeringsförklaringen skall forskningen ges en hög prioritet. Det har onekligen skett.

Centern vill slå vakt om forskningsanslagen. Bl.a. skall 2,5 miljarder gå till en viktig och strategisk miljöforskning. Då har jag bara nämnt en av fonderna.

Enligt regeringsförklaringen har Sverige en "unik familjepolitik". Ja, i s-regeringens Sverige har vi det. Nu skall vissa barn nämligen inte få del av samhällets stöd till barnomsorgen, och föräldrarna förvägras rätten att välja den omsorgsform som de anser är bäst för sina barn.

Centern slår vakt om rättvisa och valfrihet för barnfamiljerna. Det är familjernas val som skall styra systemet och inte systemet som skall styra familjernas val.

Enligt regeringsförklaringen skall "samarbetet med våra grannländer kring Östersjön intensifieras och ges en ny utformning". Det nya är att anslagen skall skäras ned, i enlighet med propositionen om finansieringen av EU-avgiften. Vidare skall restaureringen av Östersjön drivas vidare med "förnyad kraft". Den förnyade kraften skall miljöministern tydligt få ur ett av de tuffaste sparbeting som något departement har fått sig tilldelat.

Det tidigare centerledda Miljö- och naturresursdepartementet gjorde miljöbiståndet till Östeuropa och Östersjön konkret. 750 miljoner kronor anvisades under tre år. Till detta skall läggas det allmänna Östeuropabiståndet på en miljard årligen, med ett tydligt miljöinslag. Dessutom snabbutreds nu på nordiskt plan en särskild finansieringsavgift för att öka ambitionerna. Något som man skall akta sig för är att skära ned i engagemanget för en bättre miljö i och kring Östersjön. Det skulle leda till mycket höga kostnader i framtiden. Om ni anser er ha råd med ett miljöhotande broelände som dessutom är olönsamt, enligt rapporter från Riksrevisionsverket i Danmark, har ni också råd att satsa på Östersjöns miljö. Det räcker inte att man träffade den polske statsministern i Ronneby 1990. Det gäller också att göra någonting.

Enligt regeringsförklaringen kommer ett svenskt EU-medlemskap att "ge Sverige nya instrument för att stärka en allsidig regional utveckling". Regeringen har ensidigt, utan samråd, beslutat att EU-pengar till regional- och landsbygdsutvecklingen skall föras över till traditionella AMS-konton.

Dessutom skall flyttlassen börja rulla. Det är en politik som vi känner igen från det glada 60-talet. Centern motsätter sig denna centralisering. Dessutom vill jag fråga Ingvar Carlsson om det är Anders Sundströms arbetsmetod, med diktat i stället för samråd, som regeringen tänker använda gentemot riksdagen när det gäller EU-frågor. I så fall föds en misstro. Sådant här kan man som bekant rösta om i denna kammare.

Enligt regeringsförklaringen skall den svenska naturen och dess artrikedom skyddas. Det sker enligt s-regeringen bäst genom att Sverige avstår från EU:s miljöstöd till jordbruket och det öppna landskapet – utan att svenska medel tillförs i stället.

Centern vill fullt ut använda EU-pengarna till miljöförbättringar i jordbruket. Svenska bönder skall få konkurrera på samma villkor som övriga bönder i EU. Visst behöver EU:s jordbrukspolitik förändras, men det skall ske inifrån och inte genom ensidiga svenska markeringar som slår mot det öppna landskapet i skogs- och mellanbygderna.

Lägg till detta att regeringen upphäver den allmänna obligatoriska arbetslöshetsförsäkringen, försenar miljöbalken i två till tre år, drar in kvittningsrätten vid start av nya företag och försämrar avdraget för arbetsresor. Då framtonar bilden av centraliseringens och koncentrationens regering. Det är också bilden av samarbetsregeringen. Centern varnade före valet för den socialdemokratiska politiken, numera den

socialistiska politiken. Jag beklagar att våra värsta farhågor har besannats. Det är illa för Sverige – för *hela* Sverige.

Fru talman! Centerpartiet är alltid berett att föra en konstruktiv dialog i politiken. Vi har åtskilliga gånger lagt partimotsättningar åt sidan för landets bästa. Det förutsätter en total sinnesförändring i den nuvarande regeringen, om detta skall kunna ske framgent.
(Applåder)

Anf. 3 BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Årade riksdagskolleger! Det är inte utan att det känns litet vemodigt i dag. Med den här debatten avslutar jag tio år i denna kammare och elva år som ledare för Folkpartiet.

Fru talman! Den praktiska politiken utformas i skärningspunkten mellan ideologin och verkligheten.

Ideologin, värderingarna, är viktig. I synen på välfärdsstaten, jämställdheten, flyktingpolitiken, företagsamheten och mycket annat spelar värderingarna en avgörande roll.

Men politik handlar inte bara om ideologin. Verkligheten finns där också, med människor som har andra värderingar och med krafter som drar åt ett annat håll än vi ibland skulle önska.

Verkligheten kan naturligtvis påverkas av politiska beslut men inte styras. Den ger oss ofta förutsättningar för våra politiska beslut, förutsättningar som vi måste ta hänsyn till oavsett om vi gillar dem eller inte. Därför kan verkligheten ibland tvinga oss att fatta beslut som strider mot våra värderingar.

Att det ibland finns en konflikt mellan ideologin och verkligheten tvingas vi alla acceptera. Den blir särskilt tydlig när man jämför socialdemokraternas politik när de satt i opposition, 1991–1994, och när de nu sitter i regeringen.

Socialdemokraterna såg före valet varje nedskärning i den kommunala verksamheten, varje sänkning av ersättningsnivån i socialförsäkringarna och varje diskussion om minskade barnbidrag som uttryck för en borgerlig ideologi som stod i strid med en socialdemokratisk. Nu fullföljer samma socialdemokrater politiken mot kommunerna. Man överväger på fullt allvar, om man skall tro uppgifterna i massmedierna, sänkta ersättningsnivåer och sänkta barnbidrag.

När de ekonomiska realiteterna tränger sig på minskar det handlingsutrymme som när man sitter i opposition nästan kan te sig oändligt. Mycket av det som regeringen kommer att föreslå är säkert nödvändigt, men det är också lätt att förstå den besvikelse som många kan känna när förslagen kommer. Det var just sådant här som Socialdemokraterna, innan de hamnade i regeringsställning, lovade att förhindra.

Det öppna mandat som Socialdemokraterna begärde i sitt valmanifest handlade om att hantera uppkommande, då okända, problem och inte de problem som var kända redan före valet.

Kanske rent av en och annan ledande socialdemokrat i dag har litet dåligt samvete för vad de undslapp sig under oppositionstiden och i valrörelsen. Och kanske de kan erkänna, åtminstone inombords, att det kanske inte var i förstone ond vilja eller ideologisk övertygelse som

fick oss i den borgerliga regeringen och riksdagsmajoriteten att föreslå en del obehagligheter. Det var av ekonomiskt tvång som vi gjorde detta.

Jag tillhör dem som är övertygad om att ideologierna spelar en viktig roll. Men jag har också under alla åren i politiken blivit påmind om att politik inte bara är ideologi. Jag har förvånats över hur många som vill bortse från det, åtminstone tills de själva sitter med ansvaret i knät och måste ta hänsyn till den bångstyriga verkligheten.

När politiker och politiska partier tvingas brottas med samma verklighet visar det sig ofta att det, trots skilda ideologier och värderingar, går att hitta gemensamma lösningar.

Det är därför jag är mer optimistisk när det gäller möjligheterna till samverkan mellan partierna, också över blockgränsen, än vad många andra är.

Jag har mot bakgrund av den övertygelsen under mina år som partiledare försökt anslå en försonlig ton i debatten, att vara öppen för samverkan och att ibland agera samarbetsingenjör.

Trots det är det säkert många av mina riksdagskolleger som snarare minns att jag och mina partivänner har varit snara till strid – för eget rum i långvården, för human flyktingpolitik, u-landsbistånd, handikappreform, barnomsorgslag, pappamånad, standardtrygghet i socialförsäkringarna och mycket annat.

Både den ena och den andra bilden är riktig. Jag har aldrig upplevt att politik handlar om att välja mellan samarbete och konfrontation, utan om att dessa strävanden, hur konstigt det kanske än kan låta för en del, går att förena.

Fru talman! I maj i år hade jag förmånen att som regeringens representant delta vid installationen av Nelson Mandela som Sydafrikas första demokratiskt valda president. Det var en enastående upplevelse. Den innebar också för min personliga del att en cirkel slöts.

Vi som var unga liberaler under 1960-talet engagerade oss starkt i motståndet mot apartheidsystemet i Sydafrika. Ett par av mina yngsta klubbkamrater i klubben hemma i Södertälje – Per Gunnar Holmlöv och Joakim Forsgren – upptäckte en dag att det serverades sydafrikanska apelsiner i skolorna. Vi skrev tillsammans till Skolstyrelsen i Södertälje och tyckte att våra skolor skulle delta i den frivilliga bojkott av sydafrikanska varor som förekom på den tiden. Skolstyrelsen delade, till vår stora glädje, vår uppfattning, och de sydafrikanska apelsinerna försvann från skolorna i Södertälje.

När jag så småningom blev partiledare knappt 20 år senare fanns apartheid fortfarande kvar på den politiska agendan. Sommaren 1986 hettade det till i den svenska debatten. Jag och Folkpartiet föreslog då att Sverige skulle inleda en handelsbojkott mot Sydafrika. Efter en lång och hård debatt som pågick under flera månader gav den socialdemokratiska regeringen så småningom med sig.

Betydde nu allt detta något för utvecklingen i Sydafrika? Eller var det bara fråga om något slags inrikes utrikespolitik?

Det går naturligtvis inte att mäta effekten av den svenska bojkotten som isolerad åtgärd – och än mindre av vår aktion mot de sydafrikans-

ka apelsinerna i Södertälje på 60-talet. Men det är i dag en utbredd uppfattning bland bedömare i Sydafrika – det kom fram många gånger vid mitt besök där i maj – att de internationella ekonomiska sanktionerna spelade en avgörande roll för utvecklingen i Sydafrika.

Därmed tyckte jag mig också få bekräftelse på att det var rätt att 1986–1987 driva igenom den svenska handelsbojkotten.

Men det mest fantastiska var ändå att besöka kåkstäderna utanför Kapstaden – Khayelitsha och Crossroads – där många av de svarta, många illitterata, väl kände till Sverige och tackade för det vi hade gjort för friheten och demokratin i Sydafrika. De framhöll alldeles särskilt att det tackat inte bara avsåg det officiella stödet utan också de insatser som enskilda personer och organisationer hade gjort.

Ibland behöver vi påminna oss om att politik är viktigt, ja, avgörande för mänsklighetens framtid. Därför är det angeläget att så många som möjligt engagerar sig politiskt. Enskilda individer kan spela en betydelsefull roll. Att det gäller sådana personligheter som Nelson Mandela är alldeles självklart. Men vi skall inte heller glömma sådana insatser som gjordes av t.ex. Per Gunnar och Joakim hemma i Södertälje på 60-talet.

Fru talman! Problemen för Sydafrika är inte över. Men utvecklingen inger trots allt hopp. Vad som imponerade på mig var den strävan efter försoning som jag mötte överallt – eller ubuntu, som de svarta i Sydafrika talar om.

Mer av ubuntu är vad vi skulle önska oss också i relationerna mellan människorna i det forna Jugoslavien. Den tragedi som utspelar sig inför våra ögon är ofattbart grym. Allt vad humanitet heter är som bortblåst. Tortyr och mord tillhör vardagen.

Mikael Wiehe har i sin sång om den lilla flickan Nadja från Sarajevo fångat något av den hopplöshet som vi alla känner. Låt mig, även om den egentligen skall sjungas, läsa sången:

Nadja, vem har tatt dina vantar?
Nadja, vad har hänt med din sko?
Medan flingorna faller, medan skuggorna växer,
är det nånting som droppar, som är klabbigt som blod.

Nadja, har du redan lekt färdigt?
Nadja, är det roliga slut?
Fick du inte va med mer i det nya Europa?
Och vad är det som rinner från din trasiga blus?

Nadja, vem har tatt dina somrar?
Vem har tatt dina vårar?
Vem har stulit din tid?

Nadja, vem besköt dina drömmar?
Vem begravde din längtan?
Vem har tagit ditt liv?

Prot. 1994/95:47
21 december

Partiledardebatt

Nadja, var är alla dom kloka?
Dom som styr och bestämmer,
dom som säger dom vet?

Nadja, var är alla dom starka?
Alla dom som regerar,
vill dom ingenting se?

Nadja, det är ingen som svarar.
Nadja, det är ingen som hör.
Medan flingorna faller i det nya Europa
finns en blodfläck som växer medan drömmarna dör.

Varje dag dör människors drömmar i Bosnien. Och vi känner vanmakt och hjälplöshet. Till det lilla vi kan göra hör att rädda några individer undan krigets fasor.

Jag medverkade själv till det beslut om Bosnien som regeringen fattade i juni 1993. Beslutet växte fram ur ett omöjligt moraliskt dilemma: Å ena sidan kravet på att de som redan hade kommit hit skulle få uppehållstillstånd och därmed en ny livschans i Sverige, å andra sidan insikten att vi i Sverige inte ensamma skulle klara av att ta emot alla de flyktingar som skulle vilja komma hit.

Beslutet innebar att 40 000 bosnier som befann sig i Sverige skulle få uppehållstillstånd men att den fortsatta invandringen reglerades genom bl.a. visering och flyktingkvot. Vårt beslut var – jag vill fortfarande hävda det – en rimlig lösning i en oerhört svår situation.

Med de informationer som nu når oss om hur bosniska flyktingar behandlas i Kroatien framstår det som nödvändigt att nu kraftigt öka det svenska flyktingmottagandet från området. I all ödmjukhet vill jag vädja till regeringen att medverka till det.

Fru talman! Detta får bli min sista önskan till regeringen från denna talarstol.
(Applåder)

Anf. 4 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Jag vill börja med att instämma med Bengt Westerberg kring betydelsen av det politiska engagemanget. Han pekade också på vår tids stora ödesfråga: demokratin.

Den internationella penningmakten har nämligen urholkat demokratin. EU-omröstningen handlade i grunden om detta. Den stora minoritet som röstade nej bestod i huvudsak av dem som redan har liten makt i Sverige. Om svenska folket inte kan påverka EU – Carl Bildt och Ingvar Carlsson – ekonomiskt och politiskt, bäddar vi för lägre valdeltagande och den politiska demokratis förfall.

De brev och samtal som vi vänsterpartister får i ökande mängder handlar mer om maktlöshet än om materiella problem. De som kräver att vi skall försöka stoppa sänkningen av barnbidrag klagar i och för sig på den egna ekonomin, men de skriver mer om bankernas vinster, di-

rektörerna med fallskärmsavtal och om oss politiker som lever våra egna liv och inte känner till vardagen för vanligt folk.

Gudrun Schyman skulle ha stått här i dag, men hon är tyvärr sjuk. Hon skulle ha presenterat anslaget till det framtidsprogram som vi kommer att lägga fram i januari. En bärande tanke är att radikalt minskad arbetslöshet krävs för budgetsaneringen. En annan tanke är att vi måste sanera statens finanser för att kunna återerövra politisk makt från den kapitalmakt som ständigt hotar oss med nya räntechocker och som aldrig får nog av sparplaner och egna privilegier.

Framtidsprogrammet kommer att bestå av tre delar: åtgärder mot arbetslösheten, inkomstförstärkningar och utgiftsminskningar.

Grundidén bakom åtgärderna mot arbetslösheten är att passiva pengar skall omvandlas till aktiv köpkraft och investeringar. Företagen beräknas i år överskottsspara ungefär 85 miljarder kronor. Hushållen sparar i år 95 miljarder kronor – mer än 10 000 kr per hushåll i genomsnitt. Många har inte råd att spara alls; om de får mer pengar går de direkt till konsumtion och köpkraft. Därför innebär en rättvisare fördelning automatiskt också flera jobb. De som har sparpengar behöver klara besked om vilka skattehöjningar och besparingar som skall komma. Avgörande är också lägre räntor, och det kan vi bara få genom bättre statsfinansier.

Vi föreslår att en del av övervinsterna i exportföretagen fryses i en framtidsfond, som kan användas för investeringar i ny teknik, utbildning av anställda och en ny och mer demokratisk arbetsorganisation. Vi kommer att lägga fram ett mer detaljerat förslag i januari. Vi tror att detta är en förutsättning för en solidarisk lönepolitik och en vettig avtalsrörelse. Vi vill också underlätta för företag som byter ut övertid mot nyanställningar.

I januari kommer, efter en överenskommelse mellan Vänsterpartiet och regeringen, förslag om en statlig fond för stöd till miljöprojekt i företag och kommuner. Vi ser det som en försöksverksamhet som kan utvecklas vidare till större steg mot kretsloppssamhället. Jag kan försäkra Olof Johansson att inte bara Gudrun Schyman är ganska grön – det är de flesta av oss i Vänsterpartiet.

Vi har fått igenom en del höjda miljöskatter i samband med uppgörelsen om finansiering av EU-avgiften. Det går att driva den linjen vidare genom höjd skatt på kärnkraftsel, vattenkraft, dieselolja, avgifter på avfall samt mer rättvisa skatteregler för tjänstebilar. Inkomsterna från detta skall tillbaka in i produktionen som stöd till miljöomställningen.

Kommuner och landsting behöver en viss ekonomisk förstärkning för att stoppa ytterligare uppsägningar och nedskärningar. Vi vill inrätta en kommunakut för nästa år som skall underlätta omställningen till ett nytt och mer rättvist fördelningssystem mellan kommunerna 1996. Förslaget finansieras genom att vi använder en del av de skatteinkomster som följer av borttaget grundavdrag.

Varje nytt arbete i privata företag stärker statskassan med i genomsnitt 200 000 kr genom ökade skatteinkomster och minskade bidrag. Minskad arbetslöshet är det i särklass bästa sättet att sanera statsfinan-

serna. Men även om det går att få tillbaka hela den halva miljon jobb som försvunnit i privat sektor sedan slutet av 80-talet räcker det inte till mer än att halvera budgetunderskottet.

Saneringen av statsfinanserna kan därför inte vänta på minskad arbetslöshet. Programmets andra del kommer att bestå av inkomstförstärkningar för att minska underskotten. Skattebetalarna måste nu återvinna de pengar bankernas ägare tjänade på statsgarantierna och statsstödet. Staten bör också använda sina egna banker för att pressa ner räntemarginalerna. Vi vill höja bolagsskatten och statsskatten för dem med årsinkomster över 300 000 kr.

Totalt kommer vi att lägga fram förslag om budgetstärkande skatte- och avgiftsökningar på 6,5 miljarder kronor utöver det som redan beslutats.

Jag kan försäkra Carl Bildt att vi inser att det finns en smärtgräns för ytterligare skattehöjningar. Vi vänsterpartister är stolta över att vi har fått igenom en mycket stor del av vårt program från valrörelsen. Nu återstår inte mycket mer än de 6,5 miljarderna i ytterligare skattehöjningar.

Jag går nu över till del tre av programmet, som gäller besparingarna. De kommer att ligga på nivån 13,5 miljarder utöver det som redan beslutats om. Vi vill nå en långsiktig principöverenskommelse med regeringen. Målet är att det efter besluten i juni nästa år inte skall ske några ytterligare besparingar under mandatperioden.

Regeringen lär överväga generellt sänkta barnbidrag med 100-150 kr i månaden. Vi anser att detta skulle få starkt negativa fördelningseffekter. Därför avvisar vi ett sådant förslag om det kommer.

Däremot är vi beredda att sätta oss i en arbetsgrupp för att diskutera besparingar inom både sjukförsäkringen och hela välfärdssystemet inklusive familjepolitiken. Arbetet bör vara klart så att förslag kan läggas fram innan avtalsrörelsen börjar på allvar. De första avtalen går ut i slutet av mars, och det är alltså ett bra riktmärke för en principöverenskommelse. Beslut kan då fattas i juni.

Det går att spara ett par tre miljarder till på det militära försvaret fram till 1998. Mindre summor kan också tas på annan statlig verksamhet. Vi vill stoppa stora motorvägs- och ringledssatsningar och en del planerade flygplats- och brobyggen och dra in pengar från kyrkan och hovstaten.

Forskningsstiftelser och stiftelsehögskolor fick nära 20 miljarder kronor av löntagarfondspengar. Det har skapat något av en guldgrävarstämning inom vissa moderiktiga forskningsområden. Vi vill i första hand pröva möjligheten att överföra dessa pengar till ordinarie forskningsanslag, så att de kan kvalitetsprövas i en viss sund konkurrens eller tävlan med annat.

Det går också att spara på det statliga stödet till tidningar och elitidrott. Det är inte rimligt att dagstidningar, ägda av starka intressen och lästa av i huvudsak välutbildade, eller idrottsverksamhet, som sponsras av storföretag, får så mycket stöd av skattebetalarna som i dag. Vi diskuterar också åtgärder mot fallskärmar och höga chefslöner och styrelsearvoden i statliga företag och förvaltningar.

Fru talman! Den här hösten har visat att Vänsterpartiet är berett att ta ansvar. Vi har redan träffat fyra uppgörelser med regeringen: om den ekonomiska politiken, om betalning av medlemsavgiften till EU, om jordbruket och om a-kassan. Vi tror att ett samarbete mellan regeringen och Vänsterpartiet under hela mandatperioden kan ge större stabilitet, jämfört med om regeringen försöker bygga på hoppande majoriteter. Vi skulle vilja skapa en vänsterns makt genom rättvisa och ordning på torpet.

Vi inser att det inte blir ett särskilt roligt arbete att sanera statsfinanserna. Vi kommer att försöka städa upp efter 80-talets och det tidiga 90-talets överbudspolitik och champagneekonomi, som det var för en del.

Carl Bildt säger att det är reaktionär och bakåtblickande politik. Han säger att vi vänsterpartister längtar efter att få komma in i salongerna. Jag kan tala om för Carl Bildt att vi inte längtar efter att komma in i hans salonger. Det var i de salongerna man kom överens om att sänka skatterna och utdela alla de privilegier som svenska folket och skattebetalarna nu får betala för.

När städningen efter festen är över hoppas vi äntligen få möjlighet att diskutera de långsiktiga och avgörande ödesfrågorna: hur vi skall stärka den politiska och ekonomiska demokratin i Sverige, hur vi skall ställa om till kretsloppssamhället, hur kvinno- och mansfrigörelsen skall möjliggöras, hur vi skall kunna börja på vägen mot sex timmars arbetsdag och hur vi skall kunna införa en ny och mer solidarisk världsordning.

Fru talman! Vi går nu mot ljusare tider. En ny ung vänster växer fram, en vänster som tror på den ursprungliga idén om socialismen, som var idén om människans frigörelse och varje människas rätt att forma sitt eget liv och sin egen framtid. Det finns i dag anledning att hysa en viss försiktig optimism.

(Applåder)

Anf. 5 BIRGER SCHLAUG (mp):

Fru talman! Ledamöter, ni på läktaren och alla ni som lyssnar på radio eller tittar på TV! Ofta när jag lyssnar på den politiska debatten blir jag förundrad. Ibland blir jag förskräckt, och ibland blir jag t.o.m. förbannad. Orsaken till detta är att jag och vi miljöpartister inte känner igen oss i mycket av den verklighetsbeskrivning som ges här i talarstolen. Vi känner ett främlingskap inför väldigt mycket av det som sägs.

I den här talarstolen talas det mer om ekonomiska teorier än om människors liv. Vi som sitter här är ofta mer oroliga för fallande kronkurser än för fallande människor. Vi pratar ofta som om människan vore förminskad till en ekonomisk varelse, vars främsta uppgift här i livet är att vara en kugge i ett ekonomiskt hjul.

När hade vi en debatt om vad som är de mänskliga värdena? När hade vi en debatt om människors längtan och behov av sammanhang?

Jag tror att vi måste utgå från mänskliga värden och människors behov av sammanhang, frihet, kärlek, tid och trygghet när vi pratar ekonomi.

För samhället är till för människor av kött och blod, inte för pengar. Vi måste lära oss att se kvalitativa värden och mål i stället för kvantitativa värden och mål.

Det här kanske låter självklart, men det är det faktiskt inte i den här riksdagen. Här talar vi fortfarande om tillväxt mätt i kvantitativa BNP-termer i stället för att tala om livskvalitet och innehållet i det liv som vi lever. Fortfarande talas det mer om ekonomisk tillväxt än om mänsklig utveckling.

Man kan få Nobelpris i ekonomi om man förklarar spelmodellen eller t.o.m. om man påstår att naturen är utbytbar mot annat kapital. Men man får inget Nobelpris om man utformar en ekonomisk teori som bygger på människors lika värde och på de spelregler som naturen sätter, dvs. ekonomiska teorier som har global rättvisa och överlevnad som mål.

Herr talman! Radiolyssnare och TV-tittare! Här i denna kammare har det fattats beslut under hösten som leder bort från det hållbara samhället. Jag är rädd att en majoritet under våren kommer att fatta beslut som också leder bort från ett solidariskt samhälle.

I höstens uppgörelser har skattehöjningarna varit större på arbete och arbetstid än på miljöförstöring och energi. Det innebär att industriella kretslopp, återvinning av material, reparationer och underhåll – dvs. det som är grunden för ett kretsloppssamhälle – blir dyrare än i dag. Regeringens uppgörelse med Vänsterpartiet innebär steg bort från det uthålliga samhället.

Ansvarvilar mycket, mycket tungt på dem som har accepterat detta.

Det är pinsamt för att inte säga tragiskt att behöva konstatera att EU-kommissionens ordförande Jacques Delors har större insikter om detta än Ingvar Carlsson och Gudrun Schyman. Jacques Delors och Miljöpartiet är i varje fall överens om en sak: skatteväxling är nödvändigt. Det är nödvändigt att sänka skatten på arbetstid och höja skatten på energi, råvaror och utsläpp så att det blir ekonomiskt lönsamt för företagen att investera bort miljöförstöringen i stället för att investera bort människor.

Jag vill också klargöra att Miljöpartiet de gröna inte kommer att delta i någon som helst uppgörelse med regeringen som innebär steg tillbaka på miljöområdet. Vi har inte fått ett sådant mandat från våra väljare. Det kanske andra partier har fått, men vi har inte fått det. Det är tragiskt att det finns partier som uppmuntrar den sämsta sidan hos Socialdemokraterna – t.ex. Vänsterpartiet då det gäller höjda avgifter på arbetstid och Moderaterna då det gäller sänkt bistånd. Men jag skall erbjuda Ingvar Carlsson en riktigt bra julkapp inför julen. Jag skall återkomma till det litet senare.

Vad gör då regeringen – och för den delen även de borgerliga – för att minska arbetslösheten? Ja, inte skatteväxlar man. Och så håller man fast, likt en åderförkalkad papegoja, vid sitt envisa tjat om 40-timmarsveckan, som om 40 timmars arbetsvecka var en naturlag, det absolut optimala.

Arbetslösheten är hög. Det finns igenting som tyder på att den kommer att gå ner till något så när mänskliga nivåer. Det finns inga utredningar, vad jag har sett, som gör gällande att det någonsin i det materiellt mogna samhället, som det svenska, kommer att bli så mycket mer arbete än i dag. Tekniken, skattesystemet och metoderna har förändrat förutsättningarna på gott och ont. Bara för att arbetarrörelsen hade 40-timmarsveckan som mål kan man väl inte inbilla sig att tiden tog slut när man nådde dit.

Detta vet Ingvar Carlsson och Bengt Westerberg och alla andra manliga partiledare. Men ändå blockerar ni sänkt normalarbetstid, och därmed gör ni inte det ni kan för att komma till rätta med arbetslösheten. Tvärtom blir ni skyldiga till onödigt hög arbetslöshet.

Den som vet vad djup och bred arbetslöshet innebär i ett samhälle där så fruktansvärt mycket av människors självkänsla hänger ihop med lönearbetet vet också att klyftorna ökar, att missbruket ökar, att våldet ökar, att utanförskapet ökar och att främlingsskapet ökar. Så länge ni inte stöder sänkt arbetstid är ni medskyldiga, och detta måste svenska folket få veta.

Motvilligt har Socialdemokraterna nu tillsatt en utredning om sänkt arbetstid. Än en gång får vi frågan utredd, eller rättare sagt gömd i en utredning. Men nu skulle vi kunna enas om en kompromiss. Låt oss inrätta en kontrollstation vid nästa årsskifte: har inte den totala arbetslösheten minskats till 7 % eller möjligtvis 8 % före nästa årsskifte sänks helt enkelt normalarbetstiden fr.o.m. den 1 september 1996 till 35 timmar i veckan med siktet inställt på sextimmarsdagen. Vi är övertygade om att det leder till 130 000 nya jobb om bara ca 30 % av den frilagda arbetstiden fylls på med nya människor.

Sänkt arbetstid är för övrigt den åtgärd som svenska folket tror mest på när det gäller att minska arbetslösheten. Många kvinnoorganisationer har drivit frågan i tiotals år. Många kvinnoförbund har haft uppe frågan. Men gubbarna sitter som proppar. Kanske skall det nu lossa när även några manliga fackförbund börjar inse vikten av sänkt arbetstid.

Jag vill fråga er här i kammaren, på åhörarläktaren och alla ni som lyssnar på radio och tittar på TV: Är det någon av er som i verkligheten i hjärtat tror att vi kan få full sysselsättning i vårt land om vi håller kvar vid 40-timmarsveckan? Är det någon som på fullt allvar tror det? Jag tror inte att det finns någon som, om man rannsakar sig själv, faktiskt tror på det.

Herr talman! I valrörelsen talade vi mycket om skatteväxling och sänkt arbetstid. Men Miljöpartiet talade också mycket om den s.k. marknaden. Vi krävde spelregler för marknaden. Vi talade om införande av en valutaavgift och krävde att Sveriges nya regering skulle ta internationella kontakter för att få till dessa spelregler. Vi fick stor respons. I opinionsmätningarna tappade Socialdemokraterna röster till just Miljöpartiet.

I en TV-debatt hävdade Ingvar Carlsson att det var önskvärt och rimligt att hitta formerna för dessa spelregler. Nu är Ingvar Carlsson statsminister. När tänker Ingvar Carlsson infria sitt löfte att ta internationella initiativ för att tygla marknaden och förse den med regelverk?

Eller var det bara en valpastej, en taktisk finess för att ta tillbaka de väljare som var på väg till Miljöpartiet?

Självfallet är det så att en stor statsskuld ökar den anonyma marknadens påverkan. Därför måste vi sanera budgeten. Det är självklart. Vi håller alltså med regeringen om att vi måste spara, eller skära ner, som det hette förr när man vågade använda orden litet mer rakt.

Men hur tänker regeringen spara? Man säger att ingenting är heligt, och suktar på såväl det generella barnbidraget som att skära ner socialförsäkringssystemen till 75 % rakt över.

Detta slår fullständigt blint. Det slår både på oss som klarar av det och på dem som inte klarar av det. Vi som sitter här i riksdagen skulle säkert klara av det. Men det finns mängder med människor i Sverige som inte klarar av den typen av nedskärningar. Vi måste ha andra lösningar.

Låt oss införa en brytpunkt i socialförsäkringssystemen i stället för att skära ner till 75 %. Låt den ligga på ca 150 000 kr. Låt ersättningsnivån för den del av inkomsten som ligger under brytpunkten vara 80 % även i fortsättningen, men bara 40 % för den del av inkomsten som ligger över brytpunkten.

Med vår modell har vi fortfarande kvar ett generellt välfärdssystem som bygger på inkomstbortfallsprincipen. Är Ingvar Carlsson villig att diskutera en solidarisk nedskärning, som vi vill ha, eller anser han att textilarbetaren i Vingåker eller undersköterskan i Ovanåker kan dra ner lika mycket som Ingvar Carlsson och jag? Tror inte Ingvar Carlsson att förståelsen för nedskärningar skulle bli större om man gör som Miljöpartiet föreslår?

Låt oss också titta på barnbidraget. Det vore fel att minska barnbidraget lika för alla. Det finns många familjer som inte klarar det. Jämlikhetsidealen klarar det förmodligen inte heller, och de måste vi slå vakt om kanske ännu mer nu, när det börjar blåsa, än förr.

Vi måste ändå titta på barnbidraget. Totalt måste staten betala ca 20 miljarder för barnbidraget varje år. Regeringen har sagt att man skall spara minst 3 miljarder på barnomsorg och familjepolitik.

Ett sätt att se över det vore kanske att höja barnbidraget och göra det skattepliktigt så att man får en bättre fördelningsprofil. Man skulle kunna utreda den frågan och se om det ligger någonting i en sådan lösning. Låt oss utreda den saken.

Det finns naturligtvis också andra sätt att spara. Det militära försvaret är ett sådant område. Vi bör spara 8 miljarder fram till år 1998. Vi skulle också få en snabb och stor besparing om Spanien blockerade ett svenskt medlemskap i EU. Då skulle vi spara en hel del.

Nu när Ingvar Carlsson går till julvila tycker jag att han skall fundera över att han kan bli den statsminister som går till historien som den som påbörjade det nya. Ingvar Carlsson kan bli den som påbörjade skatteväxlingen, den som påbörjade kärnkraftsavvecklingen och den som tog steget mot sextimmarsdagen. Ingvar Carlsson skulle gå till historien som en nytänkare och inte bara som förvaltare av en sönderfallande modell.

Miljöpartiets julklass till Ingvar Carlsson är ett stöd om han vill bli den som går till historien som nytänkare. Det är ingen dålig julklass.

Vägen till framtiden går inte genom stora teorier. Vägen till framtiden går nog mer genom människors hjärtan. Finns modet, kraften och viljan finns det också en framtid. Men då måste vi börja tänka nytt och tänka om och tänka längre.

(Applåder)

Anf. 6 ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Det kan inte vara särdeles svårt att gissa att i synnerhet den kommande månaden, när helgfriden tonat bort, kommer att handla om Sveriges ekonomi. Något radikalt måste göras åt statsskulden. Det är alla överens om. Vi vet att allt tal om att skaffa fram arbetstillfällen och bevara välfärden är av noll och intet värde om Sverige inte får fason på sin ekonomi. Statsbudgeten som presenteras den 10 januari kommer därför naturligtvis att studeras noga från alla håll och kanter. Det måste finnas entydiga tecken i den på att statens utgifter minskar och att skattehöjaryägen är stängd framöver.

Ingen kan kritisera den regering som under nuvarande ekonomiska förhållanden pressar ner utgifterna och sparar. Verkligheten kräver helt enkelt detta. Men så kort minne har väl ändå inte Ingvar Carlsson, Mona Sahlin och Göran Persson att de inte kommer ihåg att det de nu är i färd med att utsätta det svenska folket för enbart för tre fyra månader sedan kallades för att radera välfärden.

Jag menar att det är utmärkande för svensk politik att den icke-socialistiska oppositionen är mycket hovsam. Av hävd, märkligt nog, är det socialdemokratien som kräver att få bestämma vilka frågor som skall tas upp på den politiska dagordningen. De icke-socialistiska partierna nöjer sig med detta tämligen fogligt. Men det får ju faktiskt vara måtta på lusten att ständigt svälja, tåla och tuga.

Erinra er själva nu, Ingvar Carlsson, Mona Sahlin och Göran Persson, hur ni under tre hela år påstod att den förra regeringens politik försatte kommunerna i ren misär. Åldrvärd, barnomsorg, sjukvård och skola hamnade i ett miserabelt tillstånd enligt socialdemokraterna. Nu skall ni ta ifrån kommunerna än mer och lägga på dem ännu fler bördor. Vad kommer ni att kalla det tillstånd som kommunerna då hamnar i? Misär kan ju inte räcka som uttryck.

Ni påstod att den förra regeringen struntade i arbetslösheten. Nu har ni regerat i cirka tre månader, den tid som ni lovade skulle vara den längsta tid någon ung människa skulle behöva gå arbetslös. Vad har gjorts under den tiden? Det mesta man hittills hört om arbetsmarknadsministern är att han älskar att stanna i Piteå. Om ni socialdemokrater hade varit en smula måttfulla i opposition hade ni inte behövt ha det så besvärligt och tufft nu.

Fru talman! Socialdemokraternas politik har kallats återställarpolitik. Det är knappast ett rimligt uttryck. Det är ju ren återfallspolitik som nu bedrivs. Det verkar som om socialdemokraterna har så kort minne att de inte har lärt sig det ringaste av sina tidigare misstag.

Prot. 1994/95:47

21 december

Partiledardebatt

Folk som tidigare hade arbetslöshetskassa skall inte få det längre. Facket skall bestämma. Det är ingen frisk arbetsmarknadspolitik ni ämnar bedriva. Rätten att välja skola skall tydligen strypas på något sätt. Hur blir det egentligen för friskolorna? Hur länge skall ovisshet råda? Flerbarnsfamiljerna skall få det sämre. Alla barnfamiljer skall få sin standard urholkad, som det hette förr. Den valfria barnomsorgen har stoppats.

Och inte nog med det. Nu påstås det av och till från socialdemokratiskt håll – vad som är rätt och sant vet inte vi – att den bästa lösningen är att göra barnbidraget behovsprövat. Och kanske det, men för tre månader sedan sade Ingvar Carlsson, med hänvisning till sin barndom i Borås, att detta var totalt omöjligt.

Tidigare kallade socialdemokrater det de nu själva bedriver för högerpolitik. Men när barnfamiljerna nu sätts åt och föräldrar inte vet hur de skall få ekonomin att gå ihop ställer socialdemokraterna till med dans kring julgranen på sitt kansli för att fira.

Det är märkligt att varje gång det blir tal om att individerna själva skall få välja och bestämma drabbas socialdemokratien av något slags ideologisk frossa. Naturligtvis skall de svaga grupperna i samhället ha stöd och hjälp. Att arbeta för rättvisa och jämlikhet är en självklarhet. Vi kan aldrig tolerera att vissa grupper hamnar vid sidan om. Men det är inte alls detsamma som att vi tror oss om att veta bäst och att klara av att förmyndarligt fatta beslut åt alla. Vi är övertygade om att framtiden kommer att kräva att politiker vågar ge upp en del av sina maktambitioner, lämna över beslutsrätten till individer, familjer och enskilda grupper och dessutom se till att tillräckligt stöd ges så att beslutsrätten inte enbart blir teoretisk, utan också fungerar i praktiken.

Fru talman! Under senare år har vi alla tyvärr haft många tillfällen att uppröras och känna förtvivlan. Vardagen har för många handlat om våld och vanvett, om mobbning, om främlingsförakt, om rotlöshet och otrygghet. Det finns ingen som har alla svar på vad som behöver göras för att bäst främja det trygga och varma samhället. Jag har inget intresse av att peka ut någon eller något parti som mindre engagerat för att skapa den goda samhällsgemenskapen.

Men vi kristdemokrater vill gärna understryka att skall vi vara på väg åt rätt håll i samhället, skall vi kunna minska våld och vanvett i stället för att ständigt enbart höra att våldet inte ökat, men blivit brutallare, måste vi också börja våga tala om föräldrars och familjers oersättliga roll. Då måste vi uppamma den idealitet som folkrörelserna består med. Då måste vi se till att individer får uppleva att de räknas, får känna sig efterfrågade, får vara med och skapa och ta ansvar.

Vi kristdemokrater är övertygade om att Sverige, och varje välfärdsland, måste hålla sig med en radikal fördelningspolitik. Vi tvivlar inte ett ögonblick på att socialpolitiken måste omfatta alla och inrikta sig på att lyfta de svaga grupperna i samhället. Men för att det engagemanget skall tändas och för att egoism och förakt för svaghet skall kunna trängas tillbaka fordras det inte enbart frejdiga aktiviteter och idéer om hur skatteintäkterna till staten skall ökas. Det fordras värderingar. Det fordras att vi slår fast att människovärdet är viktigare än penningvärdet,

trots en hisnande statsskuld och ett förskräckande budgetunderskott. Vi kristdemokrater är övertygade om att en radikal och rättvis politik kan, för att inte säga måste, kombineras med en fast värdeförankring.

Fru talman! Vi dikar inte ur våldsträskan enbart genom att satsa pengar och starta aktioner. Vi måste ge barn och ungdomar ideal och visioner. Vi måste sätta gränser och befria dem från en massa våldspåverkan, som vi väl ändå alla begriper är till skada. Det är orimligt att vi vuxna skall låta en massa totalt hänsynslösa krafter dränka våra barn och ungdomar i en smörja som är hopkokt av människoförnedring och våld, och sedan kritisera dem när de fastnar i den.

Jag efterlyser inte censur, men jag hävdar att vuxensamhället bär ansvar för att inte skapa de positiva motkrafterna. De åren då det ordades om en värdeneutral skola, skapades det ett vakuum för andra krafter än de demokratiska och ansvarstagande. I dag finns det knappast någon som inte understryker att föräldrar måste vara mer tillsammans med sina barn, att pappor inte får hålla sig undan utan måste finnas där under uppväxtåren, så att barnen får möjlighet att identifiera sig med sina föräldrar. Samtidigt som dessa självklara och angelägna signaler går ut från alla håll och kanter, satsar politiker på att minska flerbarnstilläggen, minska barnbidragen, ta bort vårdnadsbidraget, dvs. försvåra för föräldrar att ge mer tid åt sina barn och vara mer tillsammans med sina barn.

Fru talman! Vi kommer med all sannolikhet framöver att få rejäla debatter om den för många besvärliga familjeekonomin. Men vi får inte glömma att familjepolitik inte enbart handlar om pengar. Det handlar om att skapa fasta relationer, om att överföra etiska värderingar, om att ge tid och kärlek och omtanke.

Vi kan koncentrera oss på hur folkhemmet, bildligt talat, är möbletrat, och det är självfallet en viktig debatt. Men vi har verkligen också all anledning att resonera om hur vi skapar värme och trivsel, gemenskap och ansvarstagande.

Anf. 7 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):

Fru talman! Jag har noga lyssnat på de fyra borgerliga tidigare regeringspartierna. Jag vill gärna återkomma i mitt sista inlägg till Bengt Westerberg och det som han tog upp.

I övrigt har det huvudsakligen varit kritik mot socialdemokratin för Sveriges nuvarande läge. Det är bara det att av de senaste 38 månaderna har de borgerliga partierna haft ansvar för 36.

Vad blev resultatet av den borgerliga politiken? Tyvärr blev det ett mycket dåligt och allvarligt resultat.

Regeringen Bildt skuldsatte på tre år Sverige lika mycket som alla Sveriges tidigare regeringar. En statsskuld som hotade vår frihet och självständighet och som innebar ett hot om att utländska långgivare skulle ta över beslutanderätten i vårt land – det var verkligheten.

De offentliga finanserna försämrades. Sverige har, från att ha varit näst bäst bland OECD-länderna 1990, kommit att bli näst sämst i år.

Den öppna arbetslösheten nästan tredubblades. Investeringsarna sjönk med 20 %, och 50 000 företag gick i konkurs. Räntan sköt i höj-

den med ett unikt världsrekord, tyvärr, på 500 %. Den vanliga räntan steg bara de sista månaderna av regeringen Bildt med flera procent.

Ändå fick vi nu höra från talarstolen hur Carl Bildt undervisade oss socialdemokrater om hur man skall sänka räntan. Tänk om Carl Bildt hade tillämpat sina lärdomar under sin egen regeringstid. Då hade ett och annat varit lättare i dag.

Kronans värde sjönk med 25 %. Efter 36 borgerliga månader var Sverige faktiskt på väg mot en katastrof. Men Carl Bildt klagar ändå i dag över att vi socialdemokrater försöker vända. Ja, vad vill Carl Bildt? Skulle vi fortsätta mot avgrunden? I alla fall inte med socialdemokraternas och min medverkan.

Regeringen Bildt hade i själva verket abdikerat före valet. Vi hade ingen regering, ingen politisk ledning flera månader före valet. Det var en förklaring till att räntorna steg som de gjorde.

Under två månader med socialdemokratisk regering har riksdagen genom inkomstförstärkningar och besparingar minskat underskottet i statsbudgeten med 57 miljarder kronor. Det är inte allmänt tal. Det är beslut fattade i denna riksdag.

Under dessa två månader blev Sverige medlem av Europeiska unionen. Jag vill, liksom Carl Bildt, konstatera, att det var genom ett samarbete över partigränser från de grupper som trodde på önskvärdheten och nödvändigheten av ett vidgat europeiskt samarbete. Men avgiften på 18 miljarder kronor fick socialdemokratin ihop med Vänsterpartiet ta ansvar för.

Budgetarbetet har slutförts. Besparingar på ytterligare 20 miljarder kronor kommer att läggas fram för riksdagen i början av januari. Redan nästa år kommer vi därmed att få ett kraftigt minskat budgetunderskott. Vi är också klara med ett brett program mot arbetslösheten, som presenteras den 10 januari.

Fru talman! Jag vill också gärna diskutera skatter med Carl Bildt. Jag tror att det är dags för det nu, mot bakgrund av tre års erfarenhet av moderat skattepolitik.

Sänkta skatter är för moderaterna nästan en sorts besvärjelse, åtminstone så länge de nyliberala krafterna har övertaget inom Moderata samlingspartiet. Det skall lösa alla problem. Sänkte vi bara skatterna, skulle vi klara arbetslösheten. Men arbetslösheten steg ju i takt med att skatterna sänktes för de välbeställda.

Vi skulle sänka skatterna och få ökad produktion. Men produktionen minskade ju när skatterna sänktes.

Vi skulle få sänkta skatter för ökad företagsamhet. Men 50 000 företag gick i konkurs, därför att det inte var efterfrågan på deras produkter och därför att räntan steg. Man hade inte riskkapital och fick inte möjlighet att låna.

Följden av Carl Bildts och moderaternas skattepolitik blev att hela Sverige höll på att gå i konkurs. Detta att vi lånade till skattesänkningar för de bäst ställda, inte i liten skala utan i stor, var en av de viktigaste förklaringarna till att statsfinanserna undergrävdes.

Jag skall gärna svara för socialdemokraternas skattepolitik. Under de år vi har haft ansvar här i landet, och det är inte så få, har vi förvisso

höjt skatter. Men vi har, tack vare det, sett till att vi har ordning och reda i statsfinanserna.

Förra våren lade vi fram förslag till skattehöjningar på 3,7 miljarder som vi förvisso redovisade också i valbroschyren. Men vi redovisade mer, Carl Bildt.

I motsats till moderaterna och den borgerliga regeringen redovisade vi detaljerat både skattehöjningar och utgiftsnedskärningar i valmanifestet. Det är faktiskt dem som riksdagen har beslutat om. Det finns en mycket stark kontinuitet i vad vi sade i valrörelsen och vad vi har gjort denna höst.

Vi redovisade också principerna för finansieringen av EU-avgiften. De principerna har vi också följt och klarat av, medan moderaterna över huvud taget inte ville tala om finansieringen, trots att man förordade ett medlemskap.

Det är riktigt att vi talade om det öppna mandatet. Jag preciserade det också i utfrågningar och sade att vi till varje pris ville skydda den kommunala verksamheten, sjukvård och skola. Det var i TV-utfrågningar, och jag har därmed många vittnen. Jag sade att om vi tvingas är det bl.a. barnbidragen som vi måste skära i ytterligare. Det talades om före valet. Det var ingen meny som vi hade. Det var klara, raka besked om den socialdemokratiska utgiftspolitik och skattepolitiken.

Mot detta fanns det inte något borgerligt regeringsalternativ. Man hade givit upp regerandet. Väljarna fick ingen vägledning, och det får de ju uppriktigt sagt fortfarande inte.

Adderar vi de borgerliga skattehöjningsförslagen i höst uppgår de faktiskt till 55 miljarder, Carl Bildt. De borgerliga är inte helt obegåvade när det gäller att hitta på skattehöjningar, fastän de spretar åt olika håll. Det vill jag medge. De borgerliga är bara överens om en miljard i skattehöjningar och 16 miljarder kronor i besparingar. Det sanerar man inte någon statsbudget med.

Inte minst Alf Svensson har sagt att vi i Socialdemokraterna gick emot en del besparingar under dessa år, men att vi nu själva lägger fram förslag om besparingar. Det kan ytligt sätt verka som en motsatsställning, men låt mig då påpeka några skillnader.

Jag börjar med rättvisan. Det är fullständigt orimligt att gå ut och göra kraftiga nedskärningar när det gäller sjuka, gamla och barnfamiljer om man börjar i den andra ändan och sänker skatter för dem som redan har det bästa ställt. Det var vad ni gjorde. Det protesterade vi emot. Vi återställer skattereformen i det avseendet att kapitalägarerna skall betala 30 % i inkomstskatt. Det gäller inkomstskatten och reavinstskatten. Förmögenhetsskatten skall vara kvar, och vi skall ha en särskild tidsbegränsad värnsskatt för att höginkomsttagarna också skall bära sin del av bördan.

Det är viktigt därför att vi behöver de pengarna, men också därför att det måste finnas en rättvisa om man skall kunna åstadkomma resultat.

Nu minskar underskotten. Vi är på väg att få det efterlängtnade trendbrottet vad gäller arbetslösheten. Vi håller på att återställa förtro-

Prot. 1994/95:47
21 december

Partiledardebatt

endet för Sverige. Medan regeringen Bildt pratade väldigt mycket om att göra detta, handlar nu den socialdemokratiska regeringen.

Vad var det mer som gjorde att vi gick emot en del utgiftsbeskrningar? Ni fortsatte att bekämpa en inflation i början av er regeringsperiod som inte längre fanns. För första gången sedan 30-talet satte vi inte in aktiva åtgärder mot lågkonjunkturen. Därför fördjupade enligt min mening er politik nedgången och ökade på arbetslösheten.

Ni drog in köpkraft vid fel tillfälle och pumpade ut köpkraft till fel grupper.

Nu sätter vi in åtstramande åtgärder – faktiskt på ungefär det sätt som Assar Lindbeck rekommenderade. När konjunkturen är på väg uppåt – inte omedelbart under nästa år utan successivt – skall åtstramningar sättas in. Det är det vi återkommer till i januari. Där ligger den stora avgörande skillnaden mellan er ekonomiska politik och vår: rättvisan, och strävan att den ekonomiska politiken måste se till att vi balanserar av mot konjunkturen.

Carl Bildt sade att vi bedriver konfrontationspolitik. Vi har vunnit valet, även om Carl Bildt kanske har litet svårt att acceptera det. Då har vi naturligtvis en förpliktelse mot väljarna att i stora drag genomföra det som vi har fått ett uppdrag från väljarna att genomföra.

Jag vill nog säga att Carl Bildt inte är helt utan förutsättningar att bedriva konfrontationspolitik. Jag hörde honom i försvarsdebatten i måndags i denna kammare. Det var ingen dålig konfrontationspolitik som Carl Bildt litet i onödan satte i gång där.

I nästa ögonblick klagar Carl Bildt över att vi gör upp med Vänsterpartiet. "Snälla satelliten Schyman", sade Carl Bildt t.o.m. Carl Bildt satsade ju på Ny demokrati. Den satelliten var så långt ifrån oss att jorden över huvud taget inte hade någon dragningskraft. Wachtmeister var meteoren som slocknade. Jag förstår att Carl Bildt grämer sig över att Vänsterpartiet faktiskt är något mer stabilt i det avseendet. Vi har kontroll. Vi har rymdkontakt, om ni så vill.

Vi vill åstadkomma den handlingskraftiga samarbetsregering vi talat om. Jag förstår att det inte är lätt att göra det omedelbart under de första månaderna. Sven Hulterström har givit uttryck för det. Det hade jag inte heller inbillat mig. Men vi har tre och ett halvt år på oss.

Jag ser ett antal frågor där vi mycket snabbt skall kunna komma in i ett konstruktivt samarbete.. Carl Bildt nämnde själv EU-medlemskapet. Bengt Westerberg tog upp flyktingfrågan. Jag vill gärna direkt till Bengt Westerberg säga att jag tycker att det är mycket värdefullt om vi kan skapa en bred politisk stabilitet och en bred majoritet bakom en generös flyktingpolitik. Vi är öppna för en dialog av det slaget med hänsyn till situationen i tidigare Jugoslavien, som Bengt Westerberg tog upp.

Jag hoppas att vi skall få en majoritet för att sanera statens finanser. Det har gått rätt bra så här långt. Jag hoppas på en breddning.

Olof Johansson tog upp Östersjön. Jag kan direkt svara positivt – inte minst mot bakgrund av att jag var med och tog initiativet – och säga att arbetet nu med kraft måste drivas vidare.

Vi har dragit i gång samtal med näringslivet och med småföretagen.

Vi har sedan den borgerliga tiden haft ett bra samarbete om pensionsfrågan.

Jag hoppas trots Carl Bildts inlägg i måndags att vi skall få en konstruktiv debatt i försvarsfrågan.

Vi kommer med ett program mot arbetslösheten i januari. Det är väl genomarbetet. Det är väl genomtänkt. Det är brett och kraftfullt. Jag hoppas att vi också skall kunna resonera om detta.

Fru talman! Jag skulle vilja avsluta med att önska en bred uppslutning bakom ett ökat globalt engagemang för Sverige, och att vi 1997–1998 äntligen skall kunna bli medlemmar av säkerhetsrådet. Framför allt önskar jag att vi under 1995 – FN:s 50-årsjubileum – skall kunna bli en nation som är pådrivande när det gäller att stärka Förenta nationerna och se till att anarkin inte breder ut sig, utan att FN utvecklas till en stark demokratisk organisation som kan ta på sig ett globalt ledarskap.

(Applåder)

Anf. 8 CARL BILDT (m):

Fru talman! Det har framgått av debatten att det finns mycket att diskutera. Tiden tillåter inte mer än ett litet axplock.

Bengt Westerberg började med att säga att han kände ett vemod. Låt mig säga att jag förstår det. Vemodet ligger inte bara hos Bengt Westerberg. Det ligger hos oss alla – partiledare och andra – som under de år som Bengt Westerberg har varit verksam både som partiledare och tidigare i andra egenskaper haft förmånen att samarbeta med honom.

Jag har sagt i andra mindre sammanhang och jag säger gärna i detta något större sammanhang att jag tror att det inte på mycket lång tid – hela den tid jag varit politiskt verksam – har funnits någon enstaka person som jag har haft så mycket utbyte av att samarbeta med som Bengt Westerberg.

Jag har lärt känna honom som en person som säger vad han tycker och tycker det han säger och som alltid vill övertyga andra med hederligheten och sina värderingar som det främsta instrumentet. Han kommer inte att gå till den politiska historien som någon ledande taktiker, men han kommer att gå till den politiska historien som en man som alltid slogs för sin övertygelse, och också som en person som alltid var redo att låta sig övertygas.

Däri ligger den politiska styrkan: att ha modet att stå för egna uppfattningar men också alltid ha öppenheten att låta dem omprövas.

Jag kommer att sakna Bengt Westerberg här i kammaren, om än icke i andra sammanhang.

Så till Ingvar Carlsson. Historieskrivningen om ekonomin förblir att vi för tre år sedan hade en ekonomi i fritt fall medan vi nu har en ekonomi i klar uppgång. Visst har det varit bekymmersamt och är det fortfarande, med både arbetslöshet och underskott, men sedan ett år tillbaka minskar arbetslösheten och underskotten i statsbudgeten.

Ingvar Carlsson talar om skuldsättning av Sverige. Jag förde många debatter från denna talarstol mot en socialdemokrati som ville skuldsät-

ta staten mera. Man ville inte spara och ansåg inte att underskottsbekämpningen var viktig. Man ansåg t.o.m. att den var felaktig.

Men detta gällde historien – nu gäller det framtiden. Ni har inlett denna mandatperiod med en skattechock. Jag refererar återigen ur Ingvar Carlssons brev till väljarna: Vad skall vi ha för intresse av att chockhöja skatterna? Det ger varken fler jobb eller bättre ekonomi för Sverige totalt sett.

Men det är precis detta som ni har gjort. Johan Lönnroth sade här att Vänsterpartiet när man har kommit in i den röda salongen har fått möjlighet att genomföra huvuddelen av sitt skatteprogram. Han har några miljarder till att klämma ut av Persson och Carlsson, men sedan börjar det bli smärtsamt även för Johan Lönnroth.

Dilemmat är att dessa skattehöjningar har blivit smärtsamma för Sverige. Ingvar Carlsson säger att de återställer förtroendet för Sverige. Inte heller Ingvar Carlsson verkar ha läst OECD:s rapport. Där är min-sann inget förtroende återställt.

Jag hoppas att OECD har fel. Om OECD har rätt, har de stora skatteökningar som drabbar företagande, tillväxt och jobb lett till att vi kommer att få så höga räntor att inte ens drakoniska sparinsatser, som drabbar barnbidrag efter barnbidrag, kommer att hjälpa när det gäller att sanera statsfinanserna. Det är vad OECD säger. Det är så det ser ut i dag med de planer som ni har presenterat. Det är illa och inte förtroendeingivande.

Jag tog fram Dagens Industris förstasida i dag när Ingvar Carlsson sade att förtroendet för Sverige är återställt. Där lyder rubriken: "Misstro mot Sverige". Ingen kan känna glädje över den rubriken. OECD tror inte på Göran Perssons planer. Och varför inte det? Jo, det beror på skattechocken.

Göran Persson säger i TV att OECD inte har räknat med de 20 miljarderna i besparingar, men det har OECD visst gjort, och det har redovisats. Men höjer man skatter på företagande, sparande, kapitalbildning och arbete på det sätt som regeringen har gjort i höst, får det de konsekvenser som OECD har beskrivit, och då får vi inte en god utveckling. Detta beklagar jag.

Det som Sverige behöver för att verkligen ta sig upp igen är en lång period av uthållig expansion och en optimism inom företagsamheten, bland alla de småföretagare som ni nu har slagit i huvudet genom återregleringar och skatter. Det behövs också stabilitet i lönerörelserna, vilket inte blir lättare om man höjer inkomstskatter på det sätt som ni har gjort kommunalt och statligt på olika sätt. Det behövs dessutom en tilltro ute på marknaderna, något som inte underlättas av att ni sitter i de röda salongerna och gör upp om nya skattehöjningar.

Det är möjligt att Ingvar Carlsson har strävat och strävar efter samarbete. Jag håller gärna med honom om att det som han har gjort för Vänsterpartiet kanske inte var alldeles oväntat – jag varnade för det – men det strider mot vad han själv sade. Han sade att han skulle samarbeta, men nu är han så nöjd med att han har kontroll över sin lilla satellit, fru Schyman. Tillsammans med henne skall han höja flera skatter

och göra ännu flera saker som leder till att vi får det ännu besvärligare att klara en situation som borde klaras med en riktig och bra politik.

Prot. 1994/95:47
21 december

Anf. 9 OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Det är naturligtvis bra att Ingvar Carlsson strävar efter samarbete, men han har i så fall en del strävanden kvar i den riktningen. Jag tycker uppriktigt sagt att socialdemokraterna inte bara har lyckats skapa konfrontation här i riksdagen utan dessutom, vilket jag beskrev med en rad citat i min inledning, konfrontation mellan sina egna uttalanden i regeringsförklaringen, som gjordes så sent som i oktober, och den politik som de faktiskt har fört. Det måste vara ett ganska dåligt betyg åt hur man har hanterat detta.

Jag tycker vidare att Ingvar Carlsson gör en mycket kortsiktig analys av den ekonomiska situationen. Låt oss återkomma till en djupare debatt om helheten när budgeten är framlagd. Men det går inte att diskutera de stora underskotten i statens affärer utan att också tala om vad som har uppnåtts under tiden i form av ökning av antalet jobb dag för dag, vilket skall jämföras med att det förlorades ungefär 1 000 jobb varje dag innan Ingvar Carlsson lämnade in som statsminister 1991.

Samma förhållande gäller beträffande varselstatistiken, som nämndes här i kammaren i går: 2 000 varslades om uppsägning under oktober i år men 17 000 i oktober 1991. Det säger en del om den förändring – som naturligtvis har kostat väldiga summor – vilken vi har haft under de gångna tre åren.

Jag tycker också att det är viktigt att Ingvar Carlsson ibland påminner sig 80-talet som grund för 90-talets situation. Tänker man inte igenom vad som hände under spekulations- och kasinoekonomins tid och som har påverkat och fortfarande påverkar hela den svenska ekonomins förutsättningar, har man inte gjort en fullständig analys. Då har man inte förstått vad det egentligen handlat om.

Vi försökte då liksom vi nu försöker att delta i en konstruktiv oppositionspolitik. Vi flyttade fram 25 miljarder från den mest överhettade perioden i svensk ekonomi under efterkrigstiden till en senare period. Utan den åtgärden hade eländet varit ännu värre. Jag vill inte påstå att tacket har varit omfattande, i varje fall inte i dagens politik. Jag vill säga till Johan Lönnroth och andra från Vänsterpartiet: Vänta er inte något tack från socialdemokraterna! Det är regel att det uteblir. Jag vet det, för jag har varit med.

Vi har på vissa områden ett relativt stort gemensamt intresse av att hålla debatten på en konstruktiv nivå. Låt mig gärna säga att jag så här långt inte har deltagit i skallet mot försvarsministern och säkerhetspolitiken. Svenskt försvar skall ju vara fredsbevarande även här hemma. I annat fall går trovärdigheten där ute om intet. Eftersom detta står i en klass för sig, skall jag inte söka motsättningar på detta område.

Jag tycker dock inte att socialdemokraternas återställarpolitik har inneburit någon invit till konstruktivitet. Den har i mycket varit riktad mot Centerns hjärtefrågor. Att så mycket behövde återställas till den gamla centraliserings- och koncentrationspolitiken är naturligtvis ett kvitto på att vi lyckades få igenom en hel del under vår tid i regeringen.

Partiledardebatt

I annat fall hade ju detta återställande inte behövts. Det är bra att få åtminstone det kvittot.

Jag hade hoppats att miljöministern skulle stanna kvar här en liten stund, så att jag kunde ägna en minut åt hennes område, men hon har försvunnit ut liksom så många andra socialdemokrater.

I höst har regeringen i sin ekonomisk-politiska proposition återigen klargjort att miljöpolitiken är en restpost för socialdemokratin. Den ekonomisk-politiska propositionen innehåller inte längre något resonemang om hållbar ekonomisk utveckling och god miljö och inte längre någonting om målet för den ekonomiska politiken. Jag är inte förvånad. Ett parti som är arkitekt för Öresundsbron och Dennispaketet och som på alla sätt förhalar kärnkraftens avvecklingen kan tydligen inte tänka annat än i betongtermer.

De dubbla budskapen upphöjs dessutom till princip. Mona Sahlin säger en sak under valrörelsen, och sedan handlar man på ett annat sätt. Det gäller bl.a. Österleden och Västerleden – vi har inte glömt det. Vidare utpekar man ett planeringsborgarråd i Stockholm som samvete för miljön.

Jag tror att det vore klokt om socialdemokratin ändrade det här dubbeltalet till enkla besked. Då blir debatten också enklare att föra.

Anf. 10 BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Låt mig ta upp en fråga som har förekommit litet grand i debatten men som har tonats ner mer än vad jag hade väntat mig i en sådan här diskussion, och det är frågan om jobben.

Det diskuteras nu oerhört mycket hur vi skall kunna sanera ekonomin. Det behövs naturligtvis besparingar, och det behövs säkerligen en del skattehöjningar också. Men framför allt handlar det om att få fram nya jobb. Som det sagts många gånger i debatten behövs det ett tillskott på en halv miljon netto i det privata näringslivet fram till sekelskiftet. Det innebär ett bruttotillskott på kanske ett par miljoner jobb. Samtidigt slås det ut en väldig massa jobb, varför det kan vara fråga om ett nettotillskott på en halv miljon jobb.

Detta kan låta fruktansvärt mycket. Men då skall man komma ihåg att vi under det sista året fått ett tillskott på ungefär 125 000 jobb. Det gäller nu att kopiera denna prestation under ett antal år framåt. Om vi lyckas med det, innebär det ett trendbrott mot utvecklingen i det svenska näringslivet under hela efterkrigstiden. Det har naturligtvis gått upp och ner med konjunkturen, men totalt sett har det under den här perioden stått still – vi har ungefär lika många privata jobb nu som vi hade i början av 1950-talet i ett normalt konjunkturläge.

Nu behöver vi alltså en uppgång därutöver för att kompensera den nedgång som har skett i andra delar av den svenska ekonomin. Det här är en svårare uppgift än den vi politiker har stått inför under hela efterkrigstiden. Hela ökningen av jobben har skett inom offentlig sektor och varit ett resultat av politiska beslut – utbyggnad av barnomsorg, äldreomsorg, sjukvård osv.

Men nu handlar det alltså om att få enskilda människor att starta företag och få enskilda företagare att bygga ut. Frågan är hur detta skall åstadkommas.

Den borgerliga regeringen hade en strategi eller i varje fall en uppfattning om hur det skulle kunna gå till. Man skulle på olika sätt förbättra näringsklimatet genom förändringar i skattesystem, arbetsrätt osv. Genom att tillskjuta mer pengar till innovationer och mycket skulle klimatet för det privata näringslivet förbättras, och på det sättet skulle vi kunna få den expansion som är nödvändig.

Nu har de senaste dagarna inneburit att mycket av det som vi försökte skapa har slagits sönder. Det beror naturligtvis på att Socialdemokraterna drivs av en annan övertygelse om hur den här expansionen skall komma till stånd. Men än så länge har vi inte fått veta vari denna övertygelse består och vad det är Socialdemokraterna tror skall få i gång näringslivet. Hittills har inga som helst åtgärder presenterats för att åstadkomma den nödvändiga expansionen.

När Ingvar Carlsson, jag och många andra har diskuterat detta tidigare, har Ingvar Carlsson ständigt sagt att det inte är skattesänkningarna, förändringarna i arbetsrätten eller sådana saker som är viktiga utan att det viktiga är att vi får i gång efterfrågan. Men nu kan vi konstatera att enligt de bedömningar som regeringen gör för de kommande åren får vi inte någon ökad efterfrågan. Om man utgår ifrån att hushållen minskar sitt sparande ganska kraftigt, kan vi i bästa fall få en hushålls-efterfrågan på oförändrad nivå. Någon efterfrågedriven expansion inom det privata näringslivet kan vi alltså inte räkna med.

Då är frågan om det finns något alternativ. Alternativet är naturligtvis att en väldig massa människor ändå finner att det är vettigt att starta företag i stället för att vara arbetslösa eller genom att bryta sig loss från ett större företag man jobbar i. Ett alternativ är också att man får företag att trots den här dystra efterfrågesituationen expandera därför att de har goda och bra idéer. Men då räcker enligt min övertygelse inte den politik som vi hittills har bedrivit, utan då krävs det någonting annat. Här har som sagt regeringen ännu inte givit några som helst besked. Dessa väntar vi fortfarande på. Jag trodde att de skulle komma i den ekonomisk-politiska propositionen i höstas, men det gjorde de inte. Vi får nu hoppas att några besked kommer i budgetpropositionen. Sker ingenting är jag väldigt pessimistisk när det gäller möjligheterna att till sekelskiftet få fram den här halva miljonen jobb netto i det privata näringslivet, och då blir det också väldigt svårt att klara de andra ekonomiska problemen, inklusive budgetunderskottet.

Birger Schlaug talar om att en lösning skulle vara sänkt arbetstid, och han påstod att jag bland andra blockerade en sänkning av arbetstiden. Såvitt jag vet har jag aldrig blockerat någon sänkning av arbetstiden. Detta är en sak som företagen och de anställda i hög grad kan reglera själva. Många arbetar också kortare tid än de 40 timmar som lagstiftningen maximerar arbetstiden till.

Det är emellertid ändå viktigt att påminna sig att effekterna på sysselsättningen av sänkt arbetstid är mycket omstridda. Många hävdar efter noggrann forskning att en sänkning av arbetstiden inte får några

positiva effekter på sysselsättningen. Det är lätt att påvisa att om man sänker arbetstiden utan att också sänka lönen – jag utgår från att Birger Schlaug inte vill tvinga fram en lönesänkning – kan man inte räkna med några positiva sysselsättningseffekter, utan effekterna blir de rakt motsatta. Då kommer det att bli svårare för många företag som i dag har snäva budgetar att ens behålla dagens arbetsstyrka i arbete. En sänkning av arbetstiden skulle alltså inte lösa några problem. Jag tror alltså inte att detta är någon bra lösning, utan det grundläggande för att vi skall klara den här viktiga uppgiften under resten av 1990-talet är att skapa ett bättre näringsklimat. Jag tror som sagt att det då handlar mycket om det vi gjorde under de borgerliga regeringsåren. Har Socialdemokraterna några alternativ så bör dessa i varje fall föras fram mycket snabbt.

Anf. 11 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Carl Bildt klagar på att räntorna inte går ner, och han skyller det på vänstermajoriteten här i riksdagen.

Jag vill då påminna Carl Bildt om de utfästelser som gjordes inför folkomröstningen om EU. Vid ett ja skulle räntorna gå ner – det var ett av huvudargumenten. Nu är det dags, Carl Bildt, att stå upp till bevis. Visa nu hur alla de här positiva effekterna skall komma i och med att det svenska folkets majoritet röstade ja!

Det är riktigt, Carl Bildt, att vi höjer skatter med ganska mycket. I den moderata motionen med anledning av den ekonomisk-politiska propositionen står att detta är den historiskt sett största skattehöjningen i modern tid.

Jag tror att Carl Bildt behöver läsa på litet bättre i historieböckerna. 1916 och 1917 var det faktiskt så att man på ett år höjde skatterna mycket mer relativt sett i förhållande till bruttonationalprodukten. Om jag minns rätt var det regeringen Hammarskjöld, – som visserligen var formellt opolitisk men nog stod Carl Bildt ideologiskt ganska nära – som åstadkom den skattehöjningen.

Om det nu är så att ni inte tänker vara med på några som helst skattehöjningar, har ni lovat att prestera dessa 55 miljarder och mer än så i besparingar. En skattehöjning har som isolerad åtgärd en negativ effekt på jobben – det är alldeles riktigt. Exakt samma negativa effekt har minskade bidrag. Det spelar ingen roll om vi tar ifrån Carl Bildt 1 000 kr genom ökad skatt eller om vi minskar hans barnbidrag med 1 000 kr. Det får samma effekt på Carl Bildts köpkraft eller – förmodligen – hans sparande. Poängen med att ta ifrån honom 1 000 kr och ge t.ex. till en arbetslös eller en låginkomsttagare är att låginkomsttagaren vanligtvis använder pengarna till effektiv efterfrågan på det sätt som Bengt Westerberg tidigare redogjorde för. Man kan alltså få en positiv effekt på jobben genom att ta ifrån Carl Bildt och andra höginkomsttagare en del skattepengar eller bidrag och fördela om dem, och man skapar då dessutom mera rättvisa.

Olof Johansson lyckades inte få igenom en höjning av koldioxidskatten under den förra regeringens tid. Nu har vi genom

samtal med Socialdemokraterna lyckats få igenom detta. Naturskyddsföreningens dom var hård över er, Olof Johansson.

Jag tycker att det är dags att både Olof Johansson och Birger Schlaug slutar bete sig som försmådda friare. Låt oss tillsammans gå till Anna Lindh och diskutera hur vi skall underlätta kretsloppsomställningen i stället för att ni fortsätter er eviga klagan på att Vänsterpartiet lägger sig platt för Socialdemokraterna.

Jag kan instämma i mycket av det som Bengt Westerberg sade om nödvändigheten av det internationella engagemanget. Jag var själv med på 60-talet och stod utanför fruktaffärer och demonstrerade mot sydafrikanska apelsiner. Problemet nu i dag när det gäller flyktingpolitik och biståndspolitik – Folkpartiet och Vänsterpartiet hade i de här frågorna två gemensamma reservationer till betänkanden som debatterades i går – är att man inte kan förankra en generös politik om man inte har rättvisa på hemmaplan. Om överklassaren från Danderyd åker ner till Sjöbo-Olsson och hans traktor och moraliserar, är det väldigt svårt att få genomslag för den kritiken. Den måste förenas med en rättvisa här i landet.

Gudrun Schyman är en satellit, säger Carl Bildt – jag föreställer mig hur hon sitter där uppe. Vad gäller de moderna satelliterna kan man åtminstone styra dem själv.

Jag vet inte om jag missuppfattade Ingvar Carlsson, om han påstod att han kunde styra och hade kontroll i det här sammanhanget – nej, det var visst kontakt han sade att han hade.

Från Vänsterpartiet har vi i alla fall upplevt att samtalen med Socialdemokraterna har präglats av ömsesidig respekt, att det har varit mycket positivt.

För dem som kanske inte har förstått det vill jag också tala om att det inte är så att vi i Vänsterpartiet går in i de här samtalen enbart för att förhålla oss till en socialdemokratisk politik. Detta är till mycket stora delar det program som Vänsterpartiet gick till val på. Vi gick till val på minskad arbetslöshet genom bl.a. sanerade statsfinanser. Det är nödvändigt att få ordning på den raserade offentliga ekonomin för att få ner räntorna och klara arbetslösheten.

Det är alltså ett frivilligt åtagande som vi vänsterpartister har tagit på oss, och även om det naturligtvis ibland är tråkigt att tvingas vara med på obehagliga saker, är det med stor glädje vi går in och tar det här ansvaret för att vi så småningom äntligen skall kunna börja diskutera de stora framtidsfrågorna i Sverige.

Anf. 12 BIRGER SCHLAUG (mp):
Herr talman!

Elda under din vrede med maktens nyheter
Dämpa inte din smärta över livet som stjäls
ifrån oss
Trösta inte din sorg över världen som våldtas
inför våra ögon
Elda under din vrede

Prot. 1994/95:47
21 december

Partiledardebatt

Så skriver Ingrid Sjöstrand i sin dikt som heter just Elda under din vrede, och jag tror att det vi måste göra just är att elda under vår vrede.

För nog är det märkligt att Sveriges valda ombud i denna riksdag fattar beslut som innebär att vi kommer allt längre bort från solidaritet och det vi kan kalla ekologisk balans. Det är ju faktiskt det som sker, det är faktiskt det som har skett under hösten, och det är faktiskt det som riskerar att hända under våren. Det visar att man har en dålig kompass.

Jag menar att kompassen måste vara riktad mot ett mål som sammanfattas i ordet solidaritet. Solidaritet med tredje världen innebär inte att man sänker biståndet. Solidaritet med kommande generationer innebär inte att man i FN börjar tveka när det gäller kärnvapen och säger att kärnvapenhot nog inte är något brott mot mänskliga rättigheter. Det är inte solidaritet. Solidaritet mot kommande generationer och mot naturen är inte att fatta det ena beslutet efter det andra som leder bort från ett uthålligt samhälle. Men det är just det som det paket som Socialdemokraterna och vänstern har enats om gör, och det är tragiskt.

I övrigt är det litet lustigt att få höra Carl Bildt och Ingvar Carlsson stå och skälla på varandra, precis som i valrörelsen. De skyller på varandra som barn i en sandlåda. Men det mesta var ni ju så överens om, de stora greppen var ni ju – ungefär – överens om. Ni var ju överens.

Skattereformen, med ett gigantiskt underskott som följd, och de stora skattesänkningarna – detta var ni överens om. Skattesänkningarna var ni överens om.

Kronans knytning till ecun, med gigantiska kostnader som följd – det var ni överens om.

Nedmonteringen av spelregler, alla spelregler för marknaden – det var ni överens om, eftersom det skulle innebära att kapitalet fick flöda fritt och allt skulle bli så jättebra. Men så blev det inte. Plockar man bort alla spelregler för den s.k. marknaden, flyttar man också makten från politiskt valda församlingar till kapitalvalda. Det här står klart för alla, åtminstone alla som har läst den stora Maktutredningen.

Och sedan medlemskapet i EU, med en kostnad på 20 miljarder som följd – det motsvarar för övrigt hela barnbidraget.

Dessutom har det funnits en förfärande stor enighet om att militären skall äta oss ur huset. De flesta av er har väl egentligen vägrat att i tid se över socialförsäkringssystemet. Jag är glad att Socialdemokraterna nu är på väg att minska anslagen till det militära försvaret. Jag hoppas att man kan skära ännu mer.

Jag ser fyra stora utmaningar inför nästa år.

Vi måste börja skatteväxla, så att det som är långsiktigt hållbart också blir kortsiktigt lönsamt. Jag fick inget svar på om Ingvar Carlsson vill ta emot den fantastiska julklapp som vi ger honom, den julklapp som innebär att han skulle kunna bli historisk som nytänkare genom att vara den som först tog rejäla steg mot skatteväxling, det som hela den internationella ekonomiska miljödebatten handlar om.

Han skulle också kunna bli historisk genom att ta de första stegen mot kärnkraftsavveckling. Det skulle kunna stå i historieböckerna att

Ingvar Carlsson var den som tog stegen mot kärnkraftsavvecklingen. Det vore något!

Jag tror också att det vore bra om Ingvar Carlsson tog chansen att se framåt när det gäller arbetstiden. Arbetstiden på 40 timmar är nämligen ingen naturlag. Jag vet att det också inom socialdemokratin finns många som tycker att vi måste minska arbetstiden. Därför undrar jag hur Ingvar Carlsson ser på det vi kan kalla kontrollstationen, dvs. att vi sänker arbetstiden åtminstone till 35 timmar om vi inte vid nästa årsskifte har nått ner till en dräglig arbetslöshet – eller åtminstone till en arbetslöshet på 7–8 %.

Detta ger kanske inte så många jobb, säger Bengt Westerberg. Nej, det är riktigt att det inte fyller upp fullt ut. Man kan säga att ungefär 30 % av den frilagda tiden fylls på med nya människor, så det fylls inte upp fullt ut. Jag håller med om det. Men det finns ingenting som säger att 40 timmars arbetsvecka är det absoluta, för all tid givna. Man måste anpassa normalarbetstiden till verkligheten. Det är ett sätt att låta marknaden ta ett litet större ansvar. Slår staten och politikerna fast en normalarbetstid på 40 timmar och arbetet inte räcker till, då får staten sedan skjuta till och bli städgumma när arbetslösheten blir för stor.

En annan utmaning under det närmaste året är marknaden. Jag hänvisade tidigare till ett TV-program där Ingvar Carlsson sade att han förstod vår kritik mot marknaden och att han faktiskt var villig att ta kontakter, att internationellt ta initiativ för att ställa upp spelregler för marknaden. Gäller det fortfarande? Det vore väldigt bra.

Jag hoppas att vi nästa år kan få debatter om två andra mycket stora frågor. Den ena är GATT-avtalets innehåll, där vi måste ställa sociala krav och få miljöklausuler. Jag hoppas framför allt att vi får en rejäl debatt i denna kammare om den andra, som är vår nästa stora ödesfråga, ännu större än EU-frågan, nämligen gentekniken. Det är en ödesfråga större än nästan alla andra.

Anf. 13 ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Ingvar Carlsson sade med eftertryck att den förra regeringen skuldsatte Sverige. Det vore orätt att påstå något annat. Men den intressanta frågan måste vara hur det hade varit med skuldsättningen om Socialdemokraternas politik i opposition hade genomförts. Jag tror att man skall tro på tomten om man inte vågar påstå att skuldsättningen då hade varit åtskilligt större.

Herr talman! Jag hörde i morse Göran Persson i Ekot fälla ett intressant uttalande: Om de – jag antar att han menade de tidigare regeringspartierna – avstår från att leka med riksdagen, som Ny demokrati gjorde, får vi igenom våra förslag.

Ja, lekkamraten till Ny demokrati var ju Ingvar Carlssons parti. Då lyckades man stoppa de besparingar som man populistiskt ville plocka poäng med genom att säga nej till dem. Så säger Ingvar Carlsson: En del besparingar kritiserade vi. Ja, det må man ju säga! Det var en sanning med både modifikation och verifikation. Ingvar Carlsson säger vidare att det berodde på att de inte var rättvisa mot de sjuka, de gamla och barnfamiljerna.

Prot. 1994/95:47
21 december

Partiledardebatt

Sjukersättningen till de långtidssjuka vill Socialdemokraterna till varje pris ha på 70 %. När det gäller barnfamiljer är det något märkligt att Ingvar Carlsson här i dag kan tala om rättvisa, när vi ständigt får information om att barnbidragen skall sänkas, flerbarnstilläggen skall sänkas, vårdnadsbidraget tas bort och föräldraförsäkringen sänkas. Var finns rättvisan då?

De rika fick lättnader under de gångna åren, säger Ingvar Carlsson. Det kan på sitt sätt vara sant. Men vi hade en situation då det gällde att blåsa liv i, vitalisera och ge vitaminer åt ett privat näringsliv för att skaffa fram de nya jobben. Idén att älska och slå ihjäl med samma varma själ som man kan läsa om i Fänrik Ståls sägner, alltså att man kan ta från företagen och sedan säga till dem att de skall skaffa fram jobb, vet jag inte hur den fungerar. I 40 års tid fick vi inte några nya jobb netto från den sektor där vi vet att vi måste få nya jobb. Det gjorde naturligtvis att den förra regeringen, och jag hoppas även den nuvarande, funderade på: Vad skall vi göra för att få luft under vingarna på den sektor där jobben måste komma?

Jag kan inte, herr talman, låta bli att läsa ett par ord som lyftes fram när det var tal om rättvisa och orättvisa, det elände som den förra regeringen drog över svenska folket i debatten den 17 december förra året. Då sade Ingvar Carlsson så här: "I onsdags demonstrerade här utanför Riksdagshuset 30 000 arbetare och tjänstemän den oro och den vrede som nu växer sig allt starkare i vårt land." Då handlade det om arbetslöshetsersättningen. Den ligger kvar på samma orättvisa nivå. Man har ändå rätt att fråga sig var vrede hörs nu, när folk dessutom blir av med allt det jag räknade upp tidigare när det gäller barnfamiljerna.

Herr talman! Ingvar Carlsson sade här, och det tyckte jag verkligen var värt att stryka under, att han önskade ett brett globalt engagemang. Det tror jag är väldigt viktigt att vi får till stånd. Det är bara så trist att satsningarna på de riktigt fattiga länderna skall minska, att ni skall dra ner biståndssatsningarna, att ni inte skall betro de enskilda organisationerna att fortsättningsvis kunna göra det utomordentliga jobb som de hittills så gott som alltid har gjort.

Herr talman! När vi talar om ekonomisk kris, hur det har varit och hur det kommer att bli, är det väldigt viktigt att vi ser till att unga människor får uppleva att vi har visioner. Jag tror att det på miljöpolitikens och det globala engagemangets område finns all anledning och många möjligheter att skapa visioner. Jag är bara rädd för att det centralistiska, att man inte vågar tro individen om att kunna välja och engagera sig utan att man skall ha kollektivismen kvar och se allting uppifrån, kommer att kväva mycket. Jag vill gärna ha sagt att ett globalt engagemang tror jag är viktigt att vi skapar entusiasm för och möjligheter till, inte genom att lägga ner ambassader eller att minska biståndet utan snarare genom att öka det.

Anf. 14 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):

Herr talman! Alf Svensson talar alltid i en vänlig och lugn ton. Det gör att man kanske inte alltid observerar ens mycket grova övertramp. Nu måste jag, herr talman, kraftigt reagera. Alf Svensson sade här att

jag spelade ihop med Wachtmeister och Ny demokrati i oppositionsställning. Det var precis det jag inte gjorde, Alf Svensson. Jag hade i den här kammaren kunnat ställa till oerhört mycket parlamentariskt besvär, för att inte säga kaos, om vi hade uppträtt på det sättet. Men vi sade konsekvent ifrån att det medverkar vi inte i. Det fanns direkta uttalanden från både Ian Wachtmeister och Bert Karlsson där man klagade över att socialdemokratin inte ställde upp. Men vi kunde inte flytta oss från våra egna positioner i våra egna hjärtefrågor. Jag tycker att Alf Svensson bör be om ursäkt på den punkten. Så slappt skall inte en felaktig historieskrivning åstadkommas.

Beträffande barnfamiljerna: Jag talade om före valet att de kunde komma att drabbas. Men ni talade också om 10 % sänkning av barnbidragen. Ni lovade att skära 3 miljarder på barnfamiljerna. Var ligger de konkreta förslagen? Var ligger problemet med er ekonomiska politik? Jo, ni drev fram en ökad statsskuld, en ökad arbetslöshet, genom att vi för första gången sedan 30-talet hade en regering som inte hade en aktiv konjunkturpolitik. Det ledde till det stora fallet i svensk ekonomi som kostade oss både som nation och som enskilda medborgare så oerhört mycket.

De 30 000 demonstranterna utanför Riksdagshuset demonstrerade just mot arbetslösheten och dess konsekvenser i vid mening. Jag har inte det minsta svårt att solidarisera mig med dem i dag liksom jag gjorde då. Är det inte något märkligt, Alf Svensson, att när det blir borgerliga regeringar är det bara otur att Sverige hamnar i svåra situationer. Mellan 1976 och 1982 försämrades Sveriges ekonomi dramatiskt. Då var det också 13 % av bruttonationalprodukten som vi hade i budgetunderskott. Efter bara tre år denna gång med en borgerlig regering är vi åter där med ett jättelikt budgetunderskott. Kan det möjligen, Alf Svensson, i någon mån ha att göra med den ekonomiska politik som förs?

Så till Birger Schlaug. När Birger Schlaug här säger att det inte är någon skillnad på moderater och socialdemokrater tror jag att han, helt utan att tänka sig för, avslöjar det som är den stora svagheten med Miljöpartiet: att man inte har någon ideologisk fasthet, att man roterar i dagspolitiken och väldigt, väldigt ofta hamnar på populistiska ståndpunkter.

Jag skall ändå svara på Birger Schlaugs viktiga fråga om det är möjligt att bilda politiska motvikter till marknadens härjningar. Mitt svar är ja. Jag tror att den viktigaste möjligheten vi har faktiskt är genom medlemskapet i den europeiska unionen. Skulle Sverige på egen hand ha försökt bygga upp de här motvikterna hade det i alla fall blivit betydligt svårare.

Till Olof Johansson vill jag säga att jag faktiskt åtskilliga gånger har uttalat beröm vad gäller Centerpartiet. Jag upprepar det gärna om det kan höja julglädjen hos Olof Johansson.

Centerpartiet ställde upp på ett sätt som man inte var tvingad till under perioden 1988–1991 – när vi började få en överhettning av svensk ekonomi – på det obligatoriska sparandet och också i en del

andra avseenden. Jag ser faktiskt möjligheter till ett samarbete om säkerhetspolitiken, som Olof Johansson antydde här.

Änjo är det en del märkliga uttalanden av Carl Bildt om neutralitetspolitiken som gör att jag tror att det är viktigt att det finns en fasthet och konsekvens på det området. Där har Centern alltid agerat med omdöme och stabilitet.

När det däremot gäller miljöpolitiken måste jag säga att det var en märklig beskrivning av den socialdemokratiska miljöpolitiken som Olof Johansson gav. De lagar som styr kampen mot miljöförstörelse, de ekonomiska styrmedlen och den organisation som verkar för miljön har ju i mycket stor utsträckning byggts upp av socialdemokratin under – vågar jag väl säga, eftersom Birgitta Dahl inte finns i kammaren just nu, och även om hon nu är talman – Birgitta Dahls ledning. Nu ser vi chanser också där i Europasamarbetet att koppla samman kampen mot arbetslösheten med kampen mot miljöförstörelse. Därför tror jag att det där finns ytterligare möjligheter för oss att agera tillsammans.

Till kds och Centerpartiet vill jag, eftersom kommunernas verksamhet har skyttat förbi här, säga att den ekonomiska politikens uppläggning från vår sida bygger på att skydda den kommunala verksamheten, inte minst skolan på det primärkommunala och sjukvården på det landstingskommunala området. Det är ju därför vi tar de här smärtsamma nedskärningarna på transfereringarna.

Men såvitt jag vet håller kds och Centern, inte de övriga borgerliga partierna, fast vid Nathalieplanen. Det innebär i så fall reellt 25 miljarder i besparingar för kommunerna. Det gäller då 100 000 anställda. När ni talar om kommunerna borde ni kanske för ett ögonblick tänka på konsekvenserna av er egen politik.

Carl Bildt får jag, tyvärr, för en gångs skull behandla ganska kortfattat beroende på att jag måste bemöta alla. Jag tyckte att mittenpartierna skulle få sin beskärda del.

Carl Bildt lämnade blixtsnabbt de 36 månaderna och krävde att vi på två månader skulle klara ut allt som han själv hade ställt till med. Men jag är så ödmjuk att jag säger: Det klarar inte ens Socialdemokraterna på så kort tid. Vi behöver få mera tid på oss. I vissa avseenden kommer vi att behöva resterande år fram till år 2000 för att klara det. Så pass allvarliga är konsekvenserna. Men vi har satt i gång ett saneringsarbete som är kraftfullt och effektivt.

OECD har naturligtvis ännu inte hunnit se konsekvenserna av vår politik. De har inte ens kunnat konstatera om besluten skulle klaras hem i riksdagen. Än mindre kan de rimligen ha sett den statsverksproposition som vi skall presentera den 10 januari. Men Carl Bildt sade: Jo, de vet precis vad den innehåller. Jag kan försäkra att vi inte har några hemliga kanaler till OECD så att de får läsa våra förslag, utan förslagen kommer att presenteras i Sveriges riksdag.

När det gäller skatterna presenterade vi våra förslag, och vi redovisade dem för väljarna. Men det märkliga är att Moderaterna bara har en enda linje för att lösa alla ekonomiska problem, och det är sänkta skatter. Men den politiken har kapsejsat. Den gav ju inte de positiva resultat som ni utlovade. Och ni har ingen annan strategi. Eftersom ni går

emot våra skattehöjningar skall jag ställa en enda fråga. Jag har inte ställt en enda fråga till oppositionen, men nu ställer jag en fråga till Carl Bildt, och den är helt avgörande.

Ni går emot våra "enorma höjningar av skatterna", och ni vill ändå åstadkomma, förmodar jag, den stabilisering av statsskulden som Carl Bildt talade om i valrörelsen. Min fråga är alltså: Vilka enorma utgiftsnedskärningar, förutom de som vi föreslår, är det som Moderata samlingspartiet står för? Jag vill inte störa julfriden för de svenska medborgarna. Men när vi lägger fram vårt förslag i januari, redovisa då åtminstone vilka utgiftssänkningar, vilka besparingar, som skall matcha de "våldiga skattehöjningar" som vi föreslår!

Sedan vill jag gärna säga följande till Bengt Westerberg. Ja, vi kommer med ett program mot arbetslösheten, vilket jag vill påstå är det mest kraftfulla och mest långtgående som någonsin har presenterats. Det handlar om att förbättra kapitalförsörjningen för företagen, inte minst de små och medelstora. Det handlar om att främja investeringarna. Det handlar om att öka utbildningen. Det handlar om att stimulera nya och fasta anställningar, om att höja kompetensen, om att vidta åtgärder mot långtidsarbetslösheten och, inte minst, om att se till att ungdomarna snabbt kommer i arbete eller utbildning. Om det hoppas jag att vi i denna riksdag skall få en bred enighet.

Anf. 15 CARL BILDT (m):

Herr talman! Ingvar Carlsson avslutade med att ställa en enda fråga: Vad skall Moderaterna spara på? Jag vet inte vad ni gör i regeringskansliet numera. Ni verkar inte ägna mycket tid åt att läsa. Ni har inte läst vad OECD skriver. Det hoppas jag att ni ger er tid att göra. Statsministern kan få låna mitt exemplar av finansutskottets betänkande, som debatterades och beslutades om här i kammaren i går. I reservation 93 kan man på s. 220 läsa om besparingsförslag på 73 miljarder kronor.

När ni nu skall spara, i stället för att bara höja skatterna, skulle jag tro att ni får plocka en del från den här listan. I så fall skall vi stödja moderat politik, även om den föreslås av socialdemokrater. Men kommer ni farande och skall spara – inte för att spara, utan för att slösa – på barnbidragen för att sedan slösa genom att avskaffa karensdagen är det ett annat läge. Då handlar det inte om att spara för att spara utan om att spara för att slösa. Det gör ingenting bättre i Sverige.

Så till Johan Lönnroth. Jag hade förmodligen fel. Johan Lönnroth har med all sannolikhet rätt. Jag skall korrigera mig och säga: Detta är den kraftigaste skattehöjning som någonsin drabbat Sverige i fredstid. Då är det okej. Johan Lönnroth har förmodligen rätt om han säger att det var lika illa 1916 och 1917 under regeringen Hammarskjöld, den som kallades Hungerskjöld. Att den plötsligt skall vara ett föredöme för denna röd-röda reaktionära skattehöjningspolitik i detta nådens år 1994 är måhända litet överraskande. Men jag accepterar faktum och kommer att korrigera min retorik i fortsättningen vad gäller detta.

Skattehöjningar är farliga. Som bl.a. Bengt Westerberg och Alf Svensson underströk kommer vi under lång tid att få leva med konsekvenserna av att ni nu har startat så snett och höjt skatter på företagande, på

sparande och på kapitalbildning – på det som skall ge oss nya jobb och tillväxt. Det som oroar mig ännu mer är att detta tydligen skall fortsätta.

Jag sade att Socialdemokraterna söker sina satelliter, och Ingvar Carlsson sade att satelliten är väl under kontroll, för han sitter i något slags rymdkontroll och kontrollerar satelliten. Johan Lönnroth replikerade med att säga att det inte alls är så med satelliter, utan de kan börja ställa till med problem och börja styra sig i sin bana. Återigen har Johan Lönnroth rätt. Jag vill inte alls utesluta att det blir bråk i satellitkontrollen, när ni skall komma överens om nya skattehöjningar och nya regleringar i denna vänsterpakt som nu tydligen skall styra Sverige.

Med detta och för att visa att den röda färgen också har något positivt, ber jag att med tomtens ankomst få önska alla en god jul och ett gott nytt år.

Anf. 16 OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Det är riktigt att Ingvar Carlsson då och då har uttalat uppskattning, men sedan är det ju gärningarna som räknas. Det har ju varit mest betong och liknande som våra konflikter rört sig kring liksom decentralisering och hur man skall hantera svensk landsbygd och svenskt jordbruk så att de kan överleva samt hur man måste behandla dem som vill starta och driva företag för att jobb skall skapas.

Det är klart att vi ställer samma krav på rationaliseringar inom den kommunala sektorn som på andra håll. Men vår avsikt är inte att friställa några hundra tusen människor, som Ingvar Carlsson påstod. Detta kan man klara om man har en rationell, effektiv verksamhet och dessutom en låg inflation.

Dessutom har vi sett till att det inte längre finns några skattetak utan att ansvaret för verksamheten och finansieringen av densamma ligger på samma ställe, vilket ju inte var fallet under de tidigare socialdemokratiska regeringssejourerna.

Jag noterar att Ingvar Carlsson inte har bemött frågan om det dubbla budskapet, ord och handling i konflikt med varandra. Det gäller också regeringsförklaringen och det som har gjorts under hösten.

Men jag vill gärna så här strax före jul säga: Upp till bevis med vad ni menar med ert tal om samarbete!

Därefter vill jag anknyta till det som Bengt Westerberg sade i inlägget om de 500 000 jobben som behövs. Johan Lönnroth har ju bedrivit samtal med Socialdemokraterna. Nu hänvisar han till bedriften att höja CO₂-skatten, som var en självklarhet. Det var ett förslag som jag väckte i maj. Jag lyckades inte övertyga mina dåvarande regeringskolleger om detta, men det var likafullt rätt.

Men ni vänsterpartister har samtalat med socialdemokraterna så att arbetskraften fått en ökad skattebelastning med 35–40 miljarder. Om man jämför detta med de 800 miljonerna som fördubblad CO₂-skatt för industrin utgör, så måste jag säga att relationen är något obalanserad. Det hoppas jag att Johan Lönnroth har klart för sig. Det är egentligen samma kritik som Birger Schlaug tidigare har givit uttryck för här.

Sedan skall jag inte lägga mig i debatten om Gudrun Schyman som vår tids Laika. Jag vill i stället rikta en önskan om en god jul och ett gott nytt år till samtliga kammarens ledamöter.

Dessutom vill jag rikta ett tack till Bengt Westerberg, som varit en utomordentligt stimulerande med- och motpart. Du har själv väldigt ofta i debatten uppehållit dig vid skärningspunkten mellan idé och verklighet och vid att ge svaga människor en röst inom och utom landet. Vi har bl.a. tillsammans samtalat med Nelson Mandela, som du nämnde i ditt anförande. Du skall få ett hårt paket med mjukt innehåll.

God jul och gott nytt år!

Anf. 17 BENGTT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Beskedet från Ingvar Carlsson att regeringen eftersträvar en bred samling kring en generös flyktingpolitik tyckte jag kändes väldigt positivt. Jag tycker inte att alla de signaler som nått ut från den nye invandrarministern efter hans tillträde har varit av den karaktären. Men jag hoppas att det beror på bristande rutin från hans sida och att det så småningom skall ordna till sig, därför att jag tror att det verkligen behövs.

Sedan hade jag nog tänkt avstå från polemik i detta sista inlägg. Men Ingvar Carlsson sade ett par saker som ändå tarvar en kommentar, t.ex. att den avgående borgerliga regeringen som jag har tillhört inte har bedrivit någon aktiv konjunkturpolitik samtidigt som statsskulden har ökat mycket kraftigt under dessa år.

Förklaringen till att statsskulden har ökat och att vi har haft ett stort underskott är ju att regeringen har bedrivit en mycket aktiv konjunkturpolitik. Insatserna på det arbetsmarknadspolitiska området har ökat dramatiskt från 1989–1990 fram till nu, med ungefär 60 miljarder, som med dagens penningvärde är att jämföra med 40 miljarder som det var för några år sedan.

Ingvar Carlsson påstod också att Nathalieplanen innebar att man skulle spara 25 miljarder på kommunerna. Det finns ingen som helst sanning i detta. Nathalieplanen innebar inte några förändrade statsbidrag över huvud taget. Den innebar att de skulle ligga stilla under ett antal år. Det har den socialdemokratiska regeringen när den väl blev regering, såvitt jag vet, inte ändrat på, även om man i opposition antydde att det skulle bli andra bullar.

Nåväl, med detta sagt vill också jag sälla mig till dem som önskar god jul. Jag vill rikta ett stort tack till alla kolleger här i riksdagen och naturligtvis särskilt till mina partiledarkolleger för dessa år då vi har debatterat men också haft många bra diskussioner och träffat många goda politiska uppgörelser.

Jag vill önska alla en riktigt god jul. Jag ber vice talmannen att hälsas detsamma till de andra vice talmännen och den riktiga talmannen Birgitta Dahl.

Jag vill inte bara önska er ett gott nytt år utan många goda nya år.

Försök ibland att bortse från denna politiska demagogi. Jag har noterat i dag att när man är avgående – utgående – så hör man plötsligt väldigt mycket mer demagogi i inläggen än annars. Det finns åtskilligt

av detta i det som har sagts också i denna debatt. Men bakom demagogin finns det en betydande värdegemenskap och möjligheter till bred samverkan för att lösa viktiga politiska problem.

Tack skall ni ha allihop!
(Applåder)

Anf. 18 JOHAN LÖNNROTH (v):

Herr talman! Jag vill börja med att på, som jag tror, alla vänsterpartisters vägnar säga att även om vi har djupt olika åsikter gentemot Bengt Westerberg så är han en av de politiker som vi har störst respekt för. Det är synd att vi blir av med honom som Folkpartiets partiledare.

Carl Bildt sade att ni vill spara 73 miljarder. Regeringen och vi föreslår samma sak, besparingar på ungefär 50 miljarder och skattehöjningar på 55 miljarder. Det ger 105 miljarder. Det betyder alltså att Carl Bildts budgetförslag är 32 miljarder kronor svagare, vilket leder till ökade underskott och stigande räntor. Är det rätt eller fel, Carl Bildt? Förmodligen har jag rätt en gång till.

Vad menas egentligen med detta med satellit? Betyder Carl Bildts liknelse att socialdemokraterna är startraketen och vi satelliten? Jag tycker i så fall att det är litet elakt mot socialdemokratin, för ni vet ju att startraketen ramlar tillbaka till marken medan satelliten stiger uppåt.

Ni skulle ha en ny start för Sverige, Carl Bildt. Ni hade fel.

Vi skulle åka ut ur riksdagen, sade ni före valet. Ni hade fel.

Vi skulle inte klara att träffa uppgörelser med socialdemokraterna, sade ni sedan. Ni hade fel en gång till.

Men nu är det ju snart jul och vi skall vara snälla. Jag har skrivit en liten julvers som kanske är litet elak men den skall inte uppfattas som fullt så elak. Den är egentligen i grunden ganska snäll. Den låter så här:

Valet hade riksdan svängt
Calle, Olle, Affe, Bengt
tvangs från kungabordet ut
enda vägen har tatt slut

Va ska nu vi hitta på?
sa de fyra till varann
så vi nittiåtta kan
röda gröna röran slå

Bengt han ville höja skatt
Calle blev då rädd så att
han hävde upp ett tjut:
Då är samarbetet slut!

Affe hade rätta svaret
spara mera på försvaret
för att minska underskotten
Calle tyckte de va botten

Men så börja Olle skratta:
pojkar kan ni inte fatta
vi kan söka EU:s stöd
där är makten inte röd

Prot. 1994/95:47

21 december

Partiledardebatt

Hördu Carlsson skynda dig
du som inte röstat nej
hämta jordbruksbidragsgott
annars är det avtalsbrott

Bidragen var hemskans dyra
trötta är nu alla fyra
vänstermakten gör dom lea
somna in hos moder Svea

Jag vill också påminna kammarens ledamöter om att julens färg är röd. Med detta vill jag önska er alla en riktigt röd och god jul.
(Applåder)

Anf. 19 BIRGER SCHLAUG (mp):

Herr talman! Det har talats mycket om satelliter, men det är alltid bra att ha båda fötterna på jorden.

Sedan har det talats väldigt mycket om röd-röd sörja – som jag tror att Carl Bildt uttryckte det. Men såväl för miljön som för fördelningen och långsiktigheten är det nog bättre med en röd-grön röra.

Till Bengt Westerberg vill jag säga att jag lyssnade till ditt första partiledartal i radio. Jag stod och högg ved, vill jag minnas. Talet handlade om flyktingar och om bistånd, och det var ett väldigt modigt tal. Nu när du avslutar med att tala om Bosnien gör du det också på ett väldigt bra sätt. Trots några skönhetsfläckar i form av visumkrav och synen på krigsvägrare från Bosnien tycker jag fortfarande att du har varit en av de modigaste politikerna i svensk nutid, kanske den allra modigaste och definitivt den modigaste i den gamla regeringen.

Ingvar Carlsson svarade inte på så många frågor om sänkt arbetstid, skatteväxling och kärnkraftsavveckling. Men han svarade i alla fall på detta med marknaden. Han sade då att det bästa sättet att komma till rätta med avigsidorna på marknaden är att bli medlem i EU. Skall Ingvar Carlsson och hans vänner, Mona Sahlin och andra, stå på första maj och plädera för EU:s första frihet, den som heter Frihet för kapital? Frihet för kapital innebär att man inte skall ha några spelregler inom den stora marknaden. Det är inte heller bra, anser jag.

Det finns ganska stora skillnader mellan socialdemokraterna och moderaterna. Det är därför som Miljöpartiet under den senaste tiden inte har ägnat så mycket kraft åt moderaterna. De är inte mycket att göra någonting åt. Däremot finns det goda sidor inom socialdemokratien som vi i Miljöpartiet hoppas kunna plocka fram.

Det är inte heller så att vi roterar i dagspolitiken. Om man ser på vad vi krävde när vi satt här i riksdagen förra gången hade det inte varit så dumt om våra förslag hade genomförts. En del av de strukturella

felen hade då åtgärdats, t.ex. när det gäller socialförsäkringssystemet som vi ville göra någonting åt. Vi ville redan då se över ATP-systemet, eftersom vi insåg att det inte var hållbart. Vi ville redan då skära i det militära försvaret.

Det är nog inte vi som har roterat. Ett av våra problem när det gäller medierna är att journalister ofta säger: Har ni inget nytt att komma med? Ni säger alltid samma sak.

Ja, det gör vi, därför att vi tänker igenom noga och vi står för det vi har sagt ganska länge. Men det kanske beror på att vi har våra rötter i nutiden och inte i gårdagen.

Jag vill avsluta med att önska en god jul, men framför allt en grön jul. Tyvärr kan gröna jular uppstå lättare med koldioxideffekt och sådant, men glöm inte att vi inte klarar välstånd och välfärd för våra barn och barnbarn om vi inte tar miljöfrågorna på allvar. Vi kan inte ta några steg tillbaka. Tack skall ni ha.

Anf. 20 ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Det var väl ändå så att det var vid de tillfällena då nydemokraterna gjorde gemensam sak med socialdemokraterna som nydemokraterna spelade någon roll. Jag är helt klar över att socialdemokraterna inte ville leka med nydemokraterna, men nydemokraterna lekte med socialdemokraterna. Vare sig socialdemokraterna ville det eller inte så var det ju en del som hände.

Ingvar Carlsson talade om andra partiers förslag till besparingar. Jag sade faktiskt i mitt anförande att det är självklart att besparingar måste till. Poängen, som Ingvar Carlsson inte ville ta till sig, var ju den att ni tidigare kallade besparingar för högerpolitik och för raserings av välfärden. Man använde t.o.m. uttrycket slakta välfärden. Och nu tar ni i så att det "skvitrar" om det när det gäller det som ni för tre fyra månader sedan benämnde att radera välfärden.

Sedan är det förvånande att era besparingar har en sådan häpnadsväckande fördelningsprofil. Jag tycker att det är en gåta att en socialdemokratisk regering kan avisera en politik som går ut över barnfamiljer och pensionärer, att de skall dra ett så tungt lass.

Den demonstration som jag nämnde handlade också om ersättningsnivån i arbetslöshetskassan.

Herr talman! Jag vill tacka Bengt Westerberg för ett gott kamratskap, för ett mycket konstruktivt tänkande och för en vänskap som byggdes upp under dessa tre år. Tidigare debatterade vi på distans. Jag är glad över att jag har fått lära känna dig. Jag önskar dig och din familj en riktigt skön helg och en trygg och trivsamt framtid.

Herr talman! Sedan vill jag önska regeringen, riksdagsledamöter, personal och alla som lyssnar en riktigt god jul. Det har här talats om en röd jul – och det är väl tomten som man tänker på då – och en grön jul. Men det finns också de som drömmer om en "white christmas".
(Applåder)

Anf. 21 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):

Herr talman! Jag vill mycket kort replikera på två punkter.

Det som Carl Bildt och moderaterna hittills har presterat i fråga om utgiftsnedskärningar som motsvarar våra samlade förslag om utgiftsnedskärningar, skattehöjningar, avgiftshöjningar och betalning av avgiften till EU, räcker inte på långt när. Som jag sade är jag på mitt generösa humör i dag, så att vi väntar till januari då vi får tillfälle att återkomma i frågan. Men jag kommer inte att glömma den.

Till Bengt Westerberg vill jag bara säga att tyvärr är inte den stora statsskulden ett bevis på en aktiv konjunkturpolitik. Men jag nöjer mig med detta just nu.

Det är klart att vi alla är medvetna om att det är en mycket svår situation som Sverige befinner sig i. Det har t.o.m. sagts att det är litet grand av moment 22. Det gäller att dra ner på utgifterna, så att vi får ned räntan. Samtidigt får man inte göra det på ett sådant sätt att efterfrågan stryps.

Jag är ändå optimistisk om att vi skall klara den svåra uppgiften. Vi har en högt utbildad arbetskraft. Sedan fyra fem år tillbaka har vi faktiskt en ganska låg inflation. Vi börjar att få ett överskott i bytesbalansen. Investeringarna ökar kraftigt med hjälp av det i och för sig låga kronvärdet.

Det är mycket som tyder på att vi skall kunna åstadkomma en stabilisering av statsskulden t.o.m. ett år tidigare än vad vi talade om i valrörelsen. Nu gäller det att kunna gå vidare med denna politik så att räntorna sjunker och kronan stärks, så att vi får till stånd en ökning av den totala produktionen och så att vi återigen kan få till stånd en optimism och framtidstro. Det är ändå grunden för att vi skall klara Sveriges och innevånarnas välfärd och trygghet.

Jag vill, herr talman, i detta mitt sista inlägg framför allt rikta mig till Bengt Westerberg.

Bengt Westerberg har som folkpartiledare varit en mycket skicklig motståndare. Han har haft ett starkt engagemang, som har gjort intryck långt utanför det egna partiet, i frågor som den generella välfärden, kampen mot rasismen, kampen för, som vi också har hört i dag, en generös flyktingpolitik och ett starkt engagemang i jämställdhetsfrågorna.

Han har varit en samarbetsingenjör i viktiga och svåra frågor som skattereformen och energipolitiken, för att nämna två exempel.

Samtidigt har jag läst och hört honom säga att detta att vara partiledare ibland är en mycket ensam uppgift.

Jag vet att många blir förvånade när partiledare säger detta. Men det är faktiskt så. Förmodligen måste det vara så. Även i det mest ömsinta parti fungerar det på det sättet att partiledaren är den sista utposten, som i viktiga och svåra lägen måste ta ett yttersta ansvar. Det tror jag att varje någorlunda mänsklig politiker känner, och Bengt Westerberg är en mänsklig politiker.

Det är också ett otacksamt jobb att vara partiledare ibland. Det kan till och med vara ganska brutala villkor.

Samtidigt, för att få litet balans i detta, måste jag också säga att det är en av de mest stimulerande arbetsuppgifter som man kan ha. Annars skulle vi inte sitta så länge som vi gör, gissar jag. Jag är säker på att

Bengt Westerberg har känt den stimulansen och det stödet på många sätt. Men det är naturligtvis som för alla partiledare, man möter framgång och drabbas av motgång.

När nu Bengt Westerberg väljer att träda tillbaka vill jag som socialdemokratisk partiordförande rikta ett uppriktigt tack både för striden och för samarbetet. För det är så det skall fungera i demokratin.

Jag vill också till talmännen, till riksdagsledamöterna och till personalen rikta en önskan om en god jul, utan färgbeteckning, den klarar var och en av själv, och en förhoppning om ett gott nytt år.
(Applåder)

Partiledardebatten var härmed avslutad.

9 § Finansiering av utbyggnaden av Riksdagens revisorers kansli

Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkande 1994/95:KU28

Finansiering av utbyggnaden av Riksdagens revisorers kansli

Kammaren biföll utskottets hemställan om att ärendet skulle avgöras efter endast *en* bordläggning.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

Kammaren biföll utskottets hemställan.

10 § Ytterligare medel till Riksdagens revisorer och deras kansli

Föredrogs

Finansutskottets betänkande 1994/95:FiU7

Ytterligare medel till Riksdagens revisorer och deras kansli

Kammaren biföll utskottets hemställan om att ärendet skulle avgöras efter endast *en* bordläggning.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Förste vice talmannen meddelade att följande riksdagsledamöter, som valts till ledamöter av Europaparlamentet, hade ansökt om ledighet för tiden från Sveriges anslutning till unionen till dess de företrädare för Sverige i Europaparlamentet som utsetts i det första allmänna valet tillträtt sina uppdrag:

Maj-Lis Lööw (s), Maj Britt Theorin (s), Axel Andersson (s), Yvonne Sandberg-Fries (s), Reynoldh Furustrand (s), Jan Andersson (s), Birgitta Ahlqvist (s), Karl Erik Olsson (c), Karin Starrin (c) och Per Gahrton (mp).

Kammaren biföll dessa ansökningar.

12 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Proposition
1994/95:129 Kommunallagsanpassning av kyrkolagen m.m.

13 § Anmälan om fråga

Anmälades att följande fråga framställdes

den 20 december

1994/95:233 av *Beatrice Ask* (m) till statsrådet Ylva Johansson om Sverige-finska friskolor

Frågan redovisas i bilaga som fogas till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 10 januari.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 11.55 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 12.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 12.00.

14 § Avslutningsord

Avslutning

Anf. 22 TALMANNEN:

Ärade kammarledamöter! Inom kort ligger arbetet under hösten 1994 i Sveriges riksdag bakom oss. Hemmet, familjen, vännerna, julförberedelserna och förhoppningsvis också några dagars välbehövlig ledighet väntar. Denna stund brukar dock traditionsenligt ge även talmannen möjlighet att yttra sig, och jag hoppas att det är mig tillåtet att passa på detta sällsynta tillfälle att säga några ord innan vi skiljs åt för julen.

Om många riksdagssessioner har det säkert sagts att de har varit historiska. Sällan har det uttrycket haft större grund än just nu.

Det var den här hösten som Sverige slutligen tog steget in i den europeiska gemenskapen. Efter valet och de förändringar och nya utmaningar som detta innebar för många i denna kammare följde en ny kampanj och folkomröstning om Sveriges medlemskap i Europeiska unionen. För riksdagens del har det efter folkets avgörande gällt att väl förvalta detta besked. Vår främsta uppgift är och förblir att värna vårt svenska folkstyre, att tillse att demokrati, insyn och öppenhet kvarstår som grundpelare i vårt statsskick.

Jag vill rikta en särskild uppmaning till de ledamöter av Europaparlamentet som kammaren i dag har valt: Lycka till med er ansvarsfulla uppgift att representera svenska folket i Europaparlamentet, och glöm aldrig att det är från Sveriges folk och den svenska riksdagen som ni har fått ert mandat!

Riksdagen har under den här hösten också fattat en rad beslut som skall säkerställa och stärka det svenska folkstyret inför medlemskapet i Europeiska unionen. Framför oss ligger nu att klokt tillämpa dessa beslut, att förutsättningslöst pröva hur de fungerar i praktiken och att visa öppenhet för nödvändiga förändringar.

I uppgiften att värna vårt svenska folkstyre ligger även att föra en aktiv debatt med öppna ögon för hur våra egna arbetsformer svarar mot kraven på en effektivt fungerande riksdag. Framför oss ligger arbetet med en helt ny budgetprocess, men jag ser också som en angelägen uppgift att fortsätta att ompröva och utveckla riksdagens debattformer. Jag ber att få återkomma till detta på nyåret. Men jag vill redan nu understryka hur viktigt det är att utveckla riksdagen som centrum för den politiska debatten i Sverige. Debatten är demokratins livsluft. Det är viktigt att vi här i kammaren organiserar debatter och meningsutbyten på ett sätt som väcker allmänhetens och mediernas intresse.

Samtidigt som jag framhåller debattens betydelse vill jag peka på en annan sida i den demokratiska parlamentarismen, nämligen förmågan till samarbete och kompromiss. Detta ställer krav på oss alla, inte minst i dessa tider med svåra ekonomiska problem för landet.

Den riksdag som samlades den 3 oktober var unik och blir historisk. Aldrig tidigare hade så många kvinnor tagit plats i Sveriges riksdag. Att världens mest jämställda parlament finns i just Sveriges huvudstad har genom massmediernas rapportering blivit bekant vida över världen.

Den nya riksdagen samlade också ovanligt många nya och unga ledamöter. Aldrig tidigare har riksdagen haft så många föräldrar – mammor och pappor – med aktivt föräldraansvar bland sina ledamöter. Många av er som är nya i riksdagen har vi redan sett i arbete här i kammaren, och jag vill rikta en särskild hälsning till er och tacka er för den entusiasm och det engagemang som ni redan har visat. Jag vill också tacka alla dem som har ställt erfarenhet, kunskap och visdom till förfogande för att skola in de nya i deras ansvarsfulla uppdrag.

Riksdagens nya sammansättning är självfallet en stor tillgång, men den ställer också nya krav. När jag tillträdde som talman förklarade jag att det var min avsikt att driva frågor som kan underlätta för riksdagens ledamöter att förena ledamotsuppdraget med uppgiften som förälder och familjemedlem. Efter denna höst kan vi konstatera att vi tack vare ett gott samarbete med gruppledarna och partiföreträdarna i riksdagens barnprojekt och med kammarkansliet och förvaltningskontoret redan har kommit en god bit på vägen. Det gäller rent praktiska omsorgsfrågor men också riksdagsarbetets uppläggning. Därför kan jag till min glädje i dag, innan vi åtskiljs för julen, i brev till kammarens ledamöter informera mer konkret om hur vi avser att försöka tillgodose dessa krav.

Jag vill framföra mitt varma tack för det samarbete som har lett så här långt. Det är min förvisning att den kunskap och de erfarenheter som nu kommer riksdagen till del genom att fler och bredare grupper i samhället ges faktisk möjlighet att delta i riksdagsarbetet leder till en positiv utveckling av det politiska uppdraget och det svenska folkstyret.

Ärade kammarledamöter! Hösten 1994 blev för många svenskar också en tung och svår höst, präglad av sorg, även för oss som arbetar i riksdagen som ledamöter och personal. Förlisningen av m/s Estonia är den största mänskliga katastrof som drabbat Sverige i modern tid. Vårt svenska samhälle har ställts på svåra prov. Katastrofens omfattning, det stora antalet offer och berörda anhöriga är utan jämförelse. Som politiker och beslutsfattare har vi i denna situation självfallet ett ansvar i dag och inför framtiden. Men vi får aldrig glömma att för varje enskild människa är det, oavsett sammanhanget, den egna, personliga sorgen som är det största. Det är som medmänniskor som vi här kan göra vår största insats.

Ledamöter av Sveriges riksdag! Jag vill avsluta med att rikta ett alldeles särskilt varmt tack till Bengt Westerberg, ledamot av Sveriges riksdag sedan drygt tio år, som i och med detta sammanträde lämnar oss.

Bengt Westerberg tog plats i denna kammare första gången den 3 oktober 1984. Han hade året dessförinnan valts till ordförande för Folkpartiet och hade redan vid sitt inträde i denna församling ett bagage av stor politisk erfarenhet, inte minst från kanslihuset. Att Bengt Westerbergs meritlista både är lång och spänner över ett brett fält är så väl känt att ytterligare förtydliganden egentligen är obehövliga. Bengt Westerberg åtnjuter också ett osedvanligt gott anseende i svensk politik.

Jag vill dock gärna citera några rader ur det tal som Bengt Westerberg höll när han första gången steg upp i talarstolen i Sveriges riksdag. Det var i den allmänpolitiska debatten tre veckor efter öppnandet 1984. Meddebattörer var Olof Palme, Ulf Adelsohn, Thorbjörn Fälldin och Lars Werner. Bengt Westerberg sade då: "Det behövs en ny realism och en ny uppriktighet och ärlighet i svensk politik. Vi vill bidra till att skapa detta." Senare fortsatte han: "Människor kan gilla eller ogilla det som vi i Folkpartiet står för, men de skall kunna lita på att vi står vid vårt ord också efter valdagen och att de av oss får höra hela sanningen så långt vi förmår uttrycka den."

Jag vill på riksdagen vägnar varmt tacka Bengt Westerberg för hans insatser här i riksdagen, som statsråd, som vice statsminister, som riksdagsledamot och som partiledare, för att han utifrån sin centrala roll under många år i svensk politik omsatt dessa sina ideal och sin strävan mot öppenhet och samförstånd till politisk verklighet. Nu önskar vi honom all framgång inför fortsatta uppgifter.

Till slut vill jag tacka riksdagens ledamöter varmt och hjärtligt för en höst som krävt alldeles särskilt mycket av er kompetens och erfarenhet, likaväl som av nyfikenhet inför nya uppdrag och utmaningar. Ett alldeles särskilt tack riktar jag till gruppledarna för gott samarbete och till kvittningsmännen för deras ovärderliga och inte alltid efter förtjänst uppskattade insatser.

Jag vill tacka riksdagens personal och förvaltningsdirektören varmt och uppriktigt för de insatser som ni har utfört denna osedvanligt arbetstungda höst med så många nya ledamöter och så mycket av omflyttningar och bestyr. Sist, men inte minst, vill jag tacka kammarpersonalen, med kammarsekreteraren i spetsen, och vice talmännen för goda arbetsinsatser och gott samarbete.

Ärade ledamöter! Vi vet att på andra sidan nyåret väntar nya och ansvarsfulla arbetsuppgifter, inte minst med den budget som skall gälla i 18 månader. Jag önskar er alla en skön och vederkvickande ledighet och en riktigt god jul och ett gott nytt år.

Höstens arbete är härmed avslutat.

15 § Kammarerna åtskildes kl. 12.12.

Förhandlingarna leddes av
talmannen från sammanträdets början t.o.m. 8 § anf. 11 (delvis)
av förste vice talmannen därefter t.o.m. ajourneringen kl. 11.55 och
av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORSS

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Prot. 1994/95:47
21 december

1 § Val av valprovsningsnämnd	1
2 § Val av ledamöter i Europaparlamentet	2
3 § Val av ledamöter och suppleanter i EU-nämnden, m.m.....	2
4 § Justering av protokoll	3
5 § Ny riksdagsledamot, m.m.....	4
6 § Meddelande om svar på interpellationer	4
7 § Hänvisning av ärende till utskott	5
8 § Partiledardebatt.....	5
Anf. 1 CARL BILDT (m):.....	5
Anf. 2 OLOF JOHANSSON (c):.....	8
Anf. 3 BENGT WESTERBERG (fp):.....	11
Anf. 4 JOHAN LÖNNROTH (v):	14
Anf. 5 BIRGER SCHLAUG (mp):.....	17
Anf. 6 ALF SVENSSON (kds):.....	21
Anf. 7 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):.....	23
Anf. 8 CARL BILDT (m):.....	27
Anf. 9 OLOF JOHANSSON (c):.....	29
Anf. 10 BENGT WESTERBERG (fp):.....	30
Anf. 11 JOHAN LÖNNROTH (v):	32
Anf. 12 BIRGER SCHLAUG (mp):.....	33
Anf. 13 ALF SVENSSON (kds):.....	35
Anf. 14 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):.....	36
Anf. 15 CARL BILDT (m):.....	39
Anf. 16 OLOF JOHANSSON (c):.....	40
Anf. 17 BENGT WESTERBERG (fp):.....	41
Anf. 18 JOHAN LÖNNROTH (v):	42
Anf. 19 BIRGER SCHLAUG (mp):.....	43
Anf. 20 ALF SVENSSON (kds):.....	44
Anf. 21 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):.....	44
9 § Finansiering av utbyggnaden av Riksdagens revisorers kansli	46
Konstitutionsutskottets betänkande 1994/95:KU28	46
Beslut	46
10 § Ytterligare medel till Riksdagens revisorer och deras kansli	46
Finansutskottets betänkande 1994/95:FiU7	46

Beslut.....	46
11 § Ledigheter.....	47
12 § Bordläggning.....	47
13 § Anmälan om fråga	47
1994/95:233 av <i>Beatrice Ask</i> (m) till statsrådet Ylva Johansson om Sverige-finska friskolor.....	47
Ajournering	47
Återupptagna förhandlingar.....	47
14 § Avslutningsord	48
Anf. 22 TALMANNEN:.....	48
15 § Kammaren åtskildes kl. 12.12.	50